

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

URBEX JAKO VOLNOČASOVÁ AKTIVITA
A JEHO MOŽNOSTI VYUŽITÍ V RÁMCÍ EDUKACI
MLÁDEŽE NA SŠ

Diplomová práce

BC. HANA KALFERTO VÁ

Olomouc 2024

doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou písemnou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a elektronických zdrojů.

V Olomouci dne

.....

Hana Kalfertová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce doc. PhDr. Tomáši Čechovi, Ph.D. za odborné vedení závěrečné písemné práce a poskytování cenných rad.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 VOLNÝ ČAS A VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE	8
1.1 Funkce volného času	10
1.2 Rozdělení volnočasových aktivit	12
1.3 Faktory ovlivňující způsob trávení volného času	12
1.4 Aspekty volného času	13
1.5 Životní styl	15
1.5.1 Konzumní životní styl	16
1.6 Výchova ve volném čase	16
1.6.1 Cíl výchovy ve volném čase	18
2 MLÁDEŽ	20
2.1 Emoce adolescenta	22
2.2 Socializace a motivace	23
3 URBEX.....	24
3.1 Letmý pohled do historie urbexu	25
3.2 Podoby urbexu	28
3.3 Pravidla urbexu, bezpečnost a legislativa ČR	28
3.3.1 Pravidla urbexera	29
3.3.2 Legislativa a urbex	29
3.3.3 Bezpečnost při urbexu	31
3.4 Vyhledávání urbexových lokací	31
3.5 Urbexeři jako subkultura	32
3.6 Osobnost urbexera a jeho motivace aneb proč to vlastně dělá	34
3.7 Dovednosti urbexera	36
3.8 Pro koho není urbex vhodná volnočasová aktivita?	37
3.9 Sociální status urbexera	38
3.10 Urbex a sociální sítě	38
3.11 Urbex a prepperling	39
3.12 Urbex a airsoft	40
3.13 Urbex a projekty na záchranu objektů	40
3.14 Urbex a charita	41
3.15 Urbex a umění	42
3.15.1 Urbex a fotografování opuštěných objektů	42
3.15.2 Urbex, film a literatura	42
3.15.4 Urbex a výtvarné umění	42

3.15.5 Urbex a graffiti	43
3.16 Urbex a squatting	43
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	45
4.1 Metodologie	45
4.2 Příprava na výzkum	47
4.3 Otevřené kódování	49
4.4 Axiální kódování	63
4.5 Selektivní kódování	66
ZÁVĚR	73
POUŽITÁ LITERATURA	74

ÚVOD

Urbexu – průzkumu opuštěných objektů jako volnočasové aktivitě se v poslední době věnují média se stále vzrůstající oblibou, a proto je často diskutovanou aktivitou napříč všemi generacemi. Průzkum opuštěných míst totiž sebou nese pocit vzrušení, adrenalin a to „něco“ výjimečného, nevšedního. Jako téma své diplomové práce jsem si proto vybrala: Urbex jako volnočasová aktivita a jeho možnosti využití v rámci edukace mládeže na SŠ. Právě pro mládež může být tato volnočasová aktivita velmi přitažlivá. Snad každý z nás byl alespoň jednou v životě na urbexu, aniž by to věděl. Opuštěné objekty tu byly, jsou a budou. A mezi nimi jsou i takové objekty, které budou přitahovat oči zvědavců dychtících po adrenalinu, po zážitku a po „něčem“ co dělá urbex urbexem. Téma je mi blízké, protože pár urbexových výprav jsem již absolvovala. Opuštěné objekty navštěvuji spolu se svými dcerami a známými, a tak mohu nabídnout i své osobní zkušenosti a postřehy z pozice rodiče.

Jak už jsem zmínila, urbex se stává doslova fenoménem a bohužel i mainstreamovou záležitostí. Urbexu a s ním spojeným mnohdy adrenalinovým aktivitám se věnují statisíce lidí po celém světě. Také v České republice působí celá řada urbexových skupin. Najít je můžeme na sociálních sítích, někteří urbexeři píšou vlastní blogy, vydávají kalendáře. O urbexu vyšlo i několik knih, a dokonce se stal i tématem několika diplomových prací.

Urbexeři jsou velmi specifickou subkulturou nejen v naší zemi, ale i po celém světě. Je to skupina lidí s neobvyklými zájmy a zálibami, které se pohybují někdy až na hranici zákona.

Urbex není jen o návštěvě, průzkumu a zdokumentování opuštěného objektu, ale především o způsobech, jak tyto vhodné lokace vyhledávat, o radosti a zážitku, ale i o bezpečnosti a uvědomění si možných rizik.

„Urbex je o dobrodružství, radosti z objevování, příjemném šimrání v žaludku z toho, že člověk dělá něco, co by vlastně dělat neměl“, napsala ve svém blogu Lustig Nera, jedna z výrazných českých osobností urbexové scény.

Cílem práce je zhodnotit možnosti využití urbexu při edukaci mládeže. Současná mládež má totiž jiné zájmy, než tomu bylo v minulosti, protože nová doba přináší nové možnosti trávení volného času a současná mládež je hodně ovlivňována děním na sociálních sítích a tím, co je zrovna módním trendem. Můžeme pozorovat obrovský vliv médií, který není, bohužel často žádoucí. V jedné části práce se budu tomuto tématu věnovat podrobněji.

Zabývat se budu urbexem jako volnočasovou aktivitou a vším, co s urbexem souvisí, ať už je to legislativa, bezpečnost, vyhledávání lokací, ale také fotografování, dokumentace

těchto objektů a zveřejňování zážitků urbexerů v internetovém prostředí, mural art a publikace o urbexu.

Budu se zabývat také možností začlenění tématu urbexu a s ním spojených aktivit do výuky vybraných předmětů vyučovaných na střední škole a pokusím se také o implementaci tématu urbexu do vzdělávacího programu turistického kroužku. Vzhledem k obsáhlosti bude vloženo do příloh.

Budu hledat odpovědi na otázky jakým způsobem mohou tyto aktivity ovlivnit uvažování a chování mládeže a jaké poznatky z problematiky urbexu mohou být pro mládež přínosné do budoucího života.

Výzkumný soubor budou tvořit urbexeři, kteří se ve své profesi věnují výchově a vzdělávání dětí a mládeže a mohou tedy relevantně posoudit urbex ve všech jeho souvislostech, a především z osobních zkušeností.

Formu výzkumu jsem zvolila kvalitativní. Výzkumným nástrojem bude polostrukturovaný rozhovor a jako metodu analýzy použiji zakotvenou teorii se všemi fázemi kódování.

1 VOLNÝ ČAS A VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE

Současná společnost přináší dětem a dospívající mládeži mnohem více volnosti a možností trávení jejich volného času, než měli jejich rodiče či prarodiče. Když porovnám svoje dětství s dětstvím svých dětí, je to až neuvěřitelné, jak moc se společnost změnila především díky moderním technologiím. Jako malá jsem měla poněkud omezené možnosti, jak trávit svůj volný čas. Mohla jsem chodit do Pionýru, do Sokola a do tehdejší Lidové školy umění nebo trávit svůj volný čas s vrstevníky venku na ulici. Mohli jsme hrát badminton, volejbal, v zimě bruslit přímo na ulici. V dnešní době už to bohužel nejde. Ulice už patří autům a ne dětem. S rozvojem moderních technologií stále více dětí a mládeže podléhá vlivu sociálních sítí a tráví tak svůj volný čas s mobilním telefonem v ruce nebo u tabletu či na notebooku. Pokud zrovna nesledují Reels nebo Tik Tok, tak hrají hry na Playstationu. Naštěstí ale ne všechny děti takto tráví svůj volný čas. Vše je především o komunikaci v rodině, o nastavených pravidlech a hodnotách, ale také o finanční situaci v rodině. Co ale vlastně ten volný čas je? Jak ho můžeme definovat, chápat?

Definovat pojem volný čas není zrovna jednoduché, a pro jeho vymezení existuje nepřeborné množství definic. Jedno však mají společné, a to je fakt, že ve volném čase vykonáváme aktivity podle svého rozhodnutí. Zich (1978, s. 8) vyjadřuje názor, že *„volný čas je prostor, který představuje nesmírné bohatství. Člověk v něm nachází odpočinek, zábavu i poučení. V jaké relaci se realizují tyto funkce, záleží nejen na společenských možnostech, ale také na vyspělosti každého jednotlivce“*.

Dle Slepíčkové (2005, s.11) můžeme volný čas chápat jako záležitost svobodné volby, jako časový prostor, formu činnosti, symbol sociálního statusu, sociální nástroj a funkci sociálních skupin a životního stylu.

Rozlišujeme různé formy volného času:

- **Volný čas jako časový prostor:** Volný čas můžeme chápat jako nějakou dobu „navíc“. Důraz je kladen na svobodný výběr činností, které by měly vést k vlastnímu uspokojení. Záleží na vyspělosti společnosti a jejích požadavcích kladených na jedince z hlediska práce či studia. Lidem, kteří většinu dne tráví pracovními povinnostmi mnoho volného času nezbyvá a mnohdy se tento fakt časem promítne do jejich duševního zdraví. Každý člověk by si měl najít během dne pár chvil pro svůj odpočinek, zábavu, pro odreagování se od každodenních povinností a stresových situací.
- **Volný čas jako forma činnosti:** Volný čas přináší naplnění přání jedince nezávisle na jeho povinnostech ať už ve škole či v práci, v rodině nebo společnosti. Těmto

činností se věnuji, protože si chci odpočinout, pobavit se, rozvíjet svou osobnost. V úvahu se však nebere situace, že nebudu dělat nic.

- **Volný čas jako symbol sociálního postavení:** Se změnami ve společnosti přichází i vývoj v oblasti volného času. Dnes už není pouze výsadou výše postavených společenských vrstev jako v dobách nedávno minulých. Volný čas se komercializuje a stává se záležitostí mas. Možnosti trávení volného času souvisejí se sociálním postavením a příslušností k určité skupině. Kdo má dostatek finančních prostředků, může se v této době věnovat prakticky jakékoliv volnočasové aktivitě. Prostřednictvím určitého způsobu trávení volného času se mohou lidé dokonce vědomě či nevědomě snažit zařadit do jiné sociální vrstvy nebo třídy, než ke které momentálně patří.
- **Volný čas jako prostředek sociální pomoci:** Volný čas poskytuje prostor pro uspokojování nejrůznějších potřeb a přání lidí. Tento fakt hraje roli při zásahu společnosti do volného času svých členů. V tom smyslu lze prostřednictvím vhodné organizace a náplně volného času přispět k uspokojování potřeb lidí, kteří jsou ve složitější nebo nepříznivé životní situaci. Jedná se především o potřeby z oblasti sociální a sociálně psychologické (Slepičková 2005, s. 12).

Můžeme uvést řadu případů. Sociálně slabé rodiny nemají dostatek finančních prostředků k uspokojování potřeb svých dětí ve volném čase. Nemusí se jednat pouze o ekonomický kapitál, ale souvisí to i s normami chování a vzděláním v tom nejširším slova smyslu. Organizovaný volný čas může zmiňované nedostatky zmírňovat. Volný čas výrazně přispívá k prevenci sociálně patologických jevů jako kriminalita, drogová závislost a podobně. Původ těchto jevů můžeme spatřovat už v dětství, pokud nedochází k uspokojování potřeb (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2010).

Pospíšilová (2010 s.12) hovoří o pedagogickém působení ve volném čase: „*Pokud se volný čas vymezí nejen jako čas pro relaxaci, zábavu, ale i jako zdroj sociálních kontaktů či možnost osvojování si různých hodnot, pak pedagogické působení na tento čas bude mít své opodstatnění. Prospěšně strávený volný čas se stává: prevencí sociálně patologických jevů, odpočinkem a možností pro regeneraci sil po práci, zdrojem pozitivních pocitů, zdrojem zdravých sociálních kontaktů, možností pro naplňování některých hodnot důležitých pro život jedince. Jedinec, který si bude vědom možných přínosů volného času, se může na základě toho svobodně rozhodovat pro různé aktivity. Je důležité poznamenat, že prospěšné trávení volného času neznamena to, že se člověk neustále účastní nějakých aktivit*“,

Jak už jsme zmínili, volný čas by měl být o možnosti svobodně se rozhodnout jaké aktivitě se chci věnovat, kdy se chci této aktivitě věnovat, v jakém časovém úseku svého denního režimu. Jistou míru svobody výběru však získáváme až s postupem věku. Během celého našeho života se setkáváme s různým prostředím a účastníme se různých volnočasových aktivit. Některé jen vyzkoušíme a dál se jim nevěnujeme. Jiné nás však zaujmou natolik, že se stanou součástí našeho života na delší čas. Volný čas nám umožňuje poznávat sebe sama, naše možnosti, rozšiřuje nám naše obzory vnímání a chápání světa kolem nás.

K tomu, aby se jednalo o volný čas, musejí být podle Csikszentmihalyie současně splněny čtyři podmínky:

- v danou chvíli jedinec nemá vůči ničemu a nikomu žádné povinnosti,
- prováděná činnost je výsledkem svobodného výběru,
- činnost přináší jedinci uspokojení,
- v dané kultuře je prováděná činnost považována za činnost ve volném čase.

Líbilo se mi i přirovnání volného času ke krajině. V knize *Landscapes of Leisure* (autoři Gammon a Elkington 2015) nahlíží na volný čas jako na krajinu, v níž rozpoznáváme, vytváříme a zakoušíme různá místa a prostory. Krajina je prostor pro prožívání každodenní zkušenosti, prostor nabízející místa, v nichž se utváří naše identita a v nichž utváříme naše sociální konstrukty reality. Krajina volného času je komplexní i rozmanitá, má světla i stíny, je bezpečná i nebezpečná, ohraničená i neohraničená a hluboce ovlivňující způsoby jakými volný čas naplňujeme a zakoušíme. Nabízí místo nejen jako fyzický prostor, ale rovněž jako prostor meditační. Umožňující transcendenci. Právě v tomto smyslu jsou nám místa v krajině volného času blízká, protože právě taková je naše představa o volném čase jako sféře hodnot.

Každý z nás však vnímá realitu jinak, i sdílený zážitek je pro každého jiný, a to je potřeba si i uvědomit. Musíme se naučit relaxovat, „vypnout“ a odpoutat se od každodenních stereotypů. Co však může být pro jednoho tím úplně nejlepším vyplněním volného času, pro druhého to může být jen nuda a sdílí svůj volný čas s druhým jen z důvodu, že chce být v jeho blízkosti. Zamyslet se také musíme nad tím, jaké funkce volný čas zastává a co pro nás znamená.

1.1 Funkce volného času

Problematice volného času se věnoval německý pedagog Opaschowski (cit. dle Hájka, Hofbauera, Pávkové, 2010, s. 17) podle něhož mezi základní funkce volného času patří:

- rekreace: možnost zotavení, osvěžení a uvolnění
- kompenzace: odstraňování zklamání, frustrací a námahy
- edukace: získávání nových informací a jejich užívání, sociální učení, změna osobnosti a rozvíjení svého silného já
- kontemplace: hledání smyslu života, dosažení duševní rovnováhy a uvědomění si sebe sama, potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí
- komunikace: posílení a rozvoj sociálních kontaktů, vztahů a partnerství
- integrace: vrůstání do společnosti a do rodinného života, ustálení rodiny
- Participace: spolupodílení se na společenském životě a vývoji společnosti, potřeba angažovanosti a sociálního sebepojetí
- enkulturace: individuální kulturní rozvoj a vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických nebo jiných podobných činností

Z jiného úhlu pohledu potom nazírá na funkci volného času sociolog Roger Sue (cit. dle Hofbauera, 2004, s. 14), který uvádí funkce volného času následovně:

- *psychosociologická (uvolnění, zábavu, rozvoj);*
- *sociální (socializaci, symbolickou příslušnost k některé sociální skupině);*
- *terapeutická;*
- *ekonomická (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, výdaje účastníků vynakládané na aktivity volného času).*

Pávková uvádí: „všechny typy zájmových činností umožňují prožívání kladných citů, odreagování citů negativních i kultivaci citů, poznávání vlastních možností na základě svobodné možnosti volby druhu činnosti, dobrovolnosti i individuálních přání“ Zaměřuje se tedy převážně na emočně-psychologickou stránku. (Pávková, 2008, s. 103).

Dle Slepíčkové volný čas plní mnoho funkcí, které můžeme rozdělit na úlohu instrumentální, humanizační a zábavnou.

1. **Instrumentální (nástrojové) funkce:** bývá zmiňována zejména ve spojitosti s počátkem 19.století, s rozvojem kapitalismu. Jednalo se především o výkonnost dělníků v továrnách. Pokud měli dostatek možností k regeneraci svých sil, byli daleko výkonnější a práce začala být dobře organizovaná. Volný čas byl prostředkem k plnění branných povinností. V hojné míře byl využíván sport jako prostředek této nástrojové funkce. Například německé turnérství a sokolské hnutí. Mnohé státy

v dnešní době ještě zasahují do volného času svých obyvatel různými brannými cvičeními z důvodu větší odolnosti vůči atakům na svůj stát (Hofbauer 2004, s. 27)

2. **Humanizační funkce:** zahrnuje především výchovné, vzdělávací a socializační možnosti volného času. Kultivace ducha i těla prolíná volným časem ve všech etapách historického vývoje společnosti. Volný čas napomáhá k uchování kulturního dědictví každé populace prostřednictvím lidových zvyků a slavností. Způsobům trávení volného času se učíme a ve volném čase získáváme nové zkušenosti a dovednosti. Setkáváme se s novými lidmi, což umožňuje socializaci a učení se normám a rolím (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008, s. 13).
3. **Zábavná funkce:** se velmi úzce váže k psychologickým aspektům volného času. Ve volném čase se oprostíme od každodenních povinností a problémů, věnujeme se osobním zájmům a zálibám. Naplnění osobních přání navozuje pocity uspokojení. Radost, zábava, prožitek jsou hlavními znaky volného času. S tím ale souvisí i některé negativní tendence k trávení volného času. Odvíjí se od konzumního způsobu života s vyhledáváním pasivních forem zábavy (Slepičková 2005, s. 21).

1.2 Rozdělení volnočasových aktivit

Sak (2000) rozlišuje volnočasové aktivity dle jejich zaměření na:

- kulturně orientované (např. návštěva divadel a koncertů, četba knih či výtvarná činnost)
- sportovně zaměřené (aktivní a pasivní sport, domácí práce, počítačové hry)
- extrovertní (návštěva kaváren a restaurací, schůzky s partnerem, diskotéky)
- manuální (chov zvířat, kutilství)
- introvertně konzumní (poslech hudby, nudění se, sledování televize).

Hofbauer (2004) zase vymezuje tři hlavní funkce volného času, a to odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti. Odpočinek by měl sloužit k regeneraci pracovních sil, zábava k regeneraci sil duševních a již zmiňovaný rozvoj osobnosti, kterým je míněna jakási účast na tvorbě kultury.

1.3 Faktory ovlivňující způsob trávení volného času

O způsobu trávení volného času rozhoduje několik faktorů. Můžeme je rozdělit do dvou hlavních skupin na exogenní – vnější a endogenní – vnitřní. Mezi vnější můžeme zařadit vlastnosti daného jedince jako je temperament, motivace, vůle. Vnějšími pak prostředí, kde se pohybuje a lidé, s nimiž přichází do kontaktu.

Knotková (2022) ve své diplomové práci uvádí: „*Volným časem jedince disponují nejprve ti, kteří se o dítě starají, pečují o něho – matka, otec, pěstoun, zákonný zástupce (určují s kým, kde a s čím si bude dítě hrát, jaké bude číst knihy, co bude sledovat v televizi, s čím bude doma pomáhat, kdy se setká s chytrým telefonem a jakou roli těmto zařízením přidělí). Později vstupují do ovlivňování volného času učitelé zadáváním množství domácích úkolů. Postupem času má na množství volného času největší vliv sám jedinec.*“

K tomuto bych uvedla vlastní zkušenost z mateřské školy, kde pracuji. Rodiče pro své děti stále častěji vyhledávají volnočasové aktivity v odpoledních hodinách. V praxi to vypadá takto: rodič vyzvedne dítě ze školky a ihned poté odveze do zájmového kroužku. Dítě v předškolním věku tedy tráví většinu dne s cizími lidmi, nikoliv s rodiči. Dochází k přetěžování dětí, ale tento fakt si většina rodičů nepřipouští. Vezmeme-li v úvahu brzké vstávání a návrat do domácího prostředí ve večerních hodinách, čas strávený organizovanými činnostmi mimo domov, musí se tento fakt dříve či později podepsat na psychice dítěte. V období adolescence si mladý člověk chce o svém volném čase rozhodovat většinou už sám, podle svých zálib a preferencí. V období dospělosti potom záleží na pracovní vytíženosti a přístupu k možnostem trávení volného času. S odchodem do důchodu senioři potom hledají nové způsoby vyplnění volného času, kterého se jim najednou dostává více než kdy v životě měli.

1.4 Aspekty volného času

Aspekty, které mají vliv na volný čas, se navzájem prolínají a ovlivňují a nelze je tedy vnímat odděleně. Z ekonomického hlediska je důležité množství finančních prostředků, které do volného času investuje společnost a zároveň kolik financí investuje do volného času sám jedinec. Existují volnočasové aktivity, jež nejsou finančně náročné. Na druhou stranu například vybavení a financování sportovních aktivit může být nad finanční limit nejedné rodiny, jež má sportovně nadané dítě. Do sportovních aktivit také velmi často vstupují rodiče a promítají do svých dětí své vize, nesplněné sny. V těchto případech však velmi důležitou roli hraje fakt, zda se samo dítě chce věnovat těmto aktivitám a plnit si své sny a zároveň sny rodičů. Jako příklad bych mohla uvést rodinu z mého okolí. Jedná se o rodinu velmi dobře finančně zabezpečenou, do níž se narodil syn Sebastian. Jeho otec byl v mládí velmi úspěšným hokejistou (po svém otci) a měl přestoupit k profesionálním hráčům hokeje. Přestup se nakonec neuskutečnil z důvodu úrazu, jež zanechal trvalé následky a znemožnil sportovní profesionální kariéru. Tento životní zlom v něm zanechal stopy a rozhodl se věnovat výchově mladých hokejistů. Svého syna již v útlém dětství přivedl k hokeji a ten se stal jejich

společným koníčkem. Sám Sebastian je velmi úspěšný a hokej ho velmi baví. Několikrát ročně jezdí na hokejová setkání po celém světě. Rodinu tyto akce stojí nemalé finanční prostředky, ale jelikož je to jejich jediné dítě a finance pro ně nejsou problémem, má možnost si jít Sebastian za svým cílem stát se profesionálním hráčem hokeje.

Jako druhé můžeme zmínit sociologické a sociálně – psychologické hledisko. Tato oblast sleduje vliv volnočasových aktivit na utváření mezilidských vztahů a na jejich vývoj a úroveň. Jak už jsem zmínila výše rodina je významným činitelem rozvoje jedince i v oblasti volného času. Dítě v rodině získává pozitivní i negativní vzory a při výběru zájmových činností by měla být dítěti ponechána poměrně velká svoboda volby. Mezi sociální vlivy můžeme zařadit i vliv vrstevnické skupiny. Zejména děti a mladí lidé se nechávají ovlivnit druhými velmi snadno. Z mé osobní zkušenosti toto mohu potvrdit. Má dcera vystřídalala hned několik sportovních kroužků. Vždy dělala stejný sport jako její kamarádka. Nakonec se však jejich cesty rozdělily a každá si našla sport, který ji baví nejvíc. I když už netráví společně volný čas stejným sportem, setkávají se dál. Zmínit ale musíme i hromadné sdělovací prostředky jako jsou televize, internetové prostředí, jež výrazně ovlivňují preference trávení volného času. Na různých platformách v internetovém prostředí se setkáváme s různými možnostmi a návrhy k trávení volného času. Mnoho influencerů na svém vlogu propaguje svůj pohled na svět a ovlivňuje, bohužel i negativně velké množství svých sledujících (followerů).

Na volný čas můžeme pohlížet i z politického hlediska. Přímým zásahem státu do volného času společnosti může být například financování pestré škály nabídek volnočasových aktivit v zařízeních pro ně určených, výstavba dětského hřiště či cyklostezky. Za nepřímý zásah považujeme daňovou a sociální politiku státu, která následně ovlivňuje finanční situaci obyvatel. Bohužel ani příznivá finanční situace není vždy zárukou, že jedinec využije těchto prostředků pro kvalitní trávení svého volného času.

Ze zdravotně – hygienického hlediska nazíráme na volný čas jako na možnost, jak ovlivnit zdravý tělesný a duševní život dětí a mládeže. Také je třeba zohlednit zařazení volnočasových aktivit do denního režimu a brát zřetel na aktuální zdravotní stav jedince. Zde bych chtěla jen podotknout, že v posledních několika letech sleduji při své práci učitelky v mateřské škole fakt, že dochází již v předškolním věku k přetěžování dětí. Děti tráví většinu dne v mateřské škole a ihned poté míří do různých sportovních či výtvarných kroužků, na angličtinu a podobně. Některé děti tak mají ve svém denním režimu každý všední den ještě minimálně jednu volnočasovou aktivitu. U těchto dětí je velmi patrné, že je mnohdy aktivita netěší, kroužek je nebaví a postupem času začnou vzdorovat. Většinu dne tak tráví ve společnosti cizích lidí místo toho, aby byly se svými rodiči.

Musíme zmínit i pedagogické hledisko, které klade velký důraz na osobnost pedagoga, ať už jím je vychovatel, pedagog volného času či lektor. Každý pedagog by měl mít odpovídající odborné znalosti, ale především by měl jít svým svěřencům příkladem, brát na vědomí zvláštnosti každého z nich.

Pedagogické hledisko plní dva úkoly:

1. Výchova ve volném čase – zde se jedná o naplňování volného času smysluplnými aktivitami, ať už výchovně-vzdělávacími nebo rekreačními.
2. Výchova k volnému času – hlavním úkolem je seznámit jedince se zájmovými aktivitami, s možností výběru, poskytnout přehled a orientaci a díky vlastním zkušenostem pomoci najít takovou zájmovou činnost, která přinese mladým zájemcům seberealizaci, uspokojení a tím přispěje k vytvoření návyků pro vhodné využití volného času v budoucnosti (Janiš, 2009, s. 11–13).

1.5 Životní styl

Životní styl se obecně odkazuje na způsob, jakým jednotlivci žijí svůj každodenní život, zahrnující jejich návyky, preference, hodnoty a rozhodnutí týkající se aspektů jako strava, cvičení, práce, volný čas, společenské vztahy a další. Je to komplexní soubor prvků, které odrážejí způsob, jakým si lidé organizují a užívají svůj život.

Podle Fraňkové, Pařízkové a Malichové (2013, s. 76) znamená životní styl:

„...komplexní vyjádření vztahů mezi jedincem a vnějším prostředím. Je tvořen postoji k nejbližším osobám, společnosti, práci, přírodě i k sobě samému, reflektují životní filosofii, náboženské představy a víru, ale také úroveň vědomostí a empirických zkušeností, trávení volného času, charakteristiky emoční a sociální inteligence. Je výsledkem dlouholetých tradic získaných v rodině a ve společnosti.“

Životní styl může být ovlivněn mnoha faktory, včetně kultury, sociálního prostředí, ekonomického statusu, zdraví a osobních preferencí. Někteří lidé mohou preferovat aktivní životní styl s důrazem na sport a fyzickou aktivitu, zatímco jiní se mohou zaměřovat na klidnější a relaxační aktivity. Stravovací návyky, spánkové vzorce, pracovní prostředí a sociální interakce také tvoří důležitou část životního stylu.

Změny v životním stylu mohou mít vliv na celkové zdraví a pohodu jednotlivce. Někteří lidé mohou aktivně upravovat svůj životní styl za účelem dosažení lepšího zdraví, vyváženosti a štěstí. Životní styl může být vnímán jako osobní výraz individuality a hodnot jednotlivce.

Kolesárová (2016) představuje životní způsob jako určitý sumář možností či potenciál, který má určitá společnost ve své výbavě k dispozici.

Životní styl mládeže se může lišit v závislosti na různých faktorech, včetně kulturního prostředí, socioekonomického statusu, geografické polohy a osobních preferencí. Nicméně existují některé společné rysy, které mohou charakterizovat životní styl mladé generace. Mladí lidé jsou obvykle silně propojeni s moderními technologiemi. Používají chytré telefony, sociální média a internet jako nezbytnou součást svého každodenního života. Mládež často využívá sociální média k sdílení svých zážitků, komunikaci s přáteli a sledování aktuálních událostí. To může ovlivnit i jejich vnímání sebe sama a sociální interakce. Mladí lidé se často věnují vzdělání a budování své kariéry. Zájem o vzdělávání, různorodé profesní příležitosti a zaměření na osobní rozvoj mohou být významnou součástí životního stylu mladé generace. Zájem o různé rekreační aktivity a zábavu, jako jsou koncerty, festivaly, sportovní události a cestování je podporován touhou po nových zážitcích a dobrodružstvích. Mnoho mladých lidí projevuje zvýšený zájem o otázky životního prostředí, udržitelnosti a sociální spravedlnosti. Tato generace může být motivována úsilím o pozitivní změny v globálním měřítku. Mladí lidé mohou vykazovat větší toleranci a otevřenost vůči rozmanitosti a různorodosti v porovnání s předchozími generacemi. Mají tendenci být více otevření různým kulturám, názorům a životním stylům.

1.5.1 Konzumní životní styl

Podle Duffkové (2007, s. 80) se jedná o takový typ chování, kdy spotřeba už není prostředkem, ale stává se cílem života. Konzum se stává jeho každodenní náplní a ovlivňuje ho ve všech jeho oblastech. Člověk díky tomu preferuje potřeby, které lze uspokojovat prostřednictvím zboží, a do této pozice se dostávají i hodnoty, které byly dříve nekonzumní. Dnes sem mnohdy spadají i mezilidské vztahy.

1.6 Výchova ve volném čase

Výchova ve volném čase zahrnuje aktivity a interakce, které podporují vývoj a vzdělání dětí mimo formální výukové prostředí školy. Cílem je poskytnout dětem příležitosti k rozvoji dovedností, zájmů, kreativity a sociálních vztahů v neformálním prostředí volnočasových aktivit.

Níže jsou uvedeny některé klíčové aspekty výchovy ve volném čase:

1. **Rozvoj dovedností:** Výchova ve volném čase může zahrnovat aktivity, které podporují rozvoj různých dovedností. To může zahrnovat fyzické aktivity, umělecké a řemeslné činnosti, hudbu, jazyky nebo jiné specifické dovednosti podle zájmů dítěte.

2. **Podpora kreativity:** Dětem by měly být nabídnuty příležitosti k rozvoji kreativity a inovativního myšlení. To může zahrnovat umělecké projekty, tvořivé psaní, hudební aktivity nebo herectví.
3. **Sociální interakce:** Výchova ve volném čase umožňuje dětem navazovat nové přátelství a rozvíjet sociální dovednosti. Skupinové aktivity, týmové hry a společné projekty mohou být prostředkem ke komunikaci a spolupráci.
4. **Zájmové kroužky a kluby:** Organizované kroužky a kluby mohou poskytnout strukturovaný prostor pro děti, aby se zapojily do aktivit odpovídajících jejich zájmům. To může být například sportovní týmy, umělecké skupiny, vědecké kluby nebo jiné specializované organizace.
5. **Podpora pro aktivní životní styl:** Výchova ve volném čase by měla podporovat fyzickou aktivitu a zdravý životní styl. To může zahrnovat sportovní aktivity, taneční hodiny, venkovní hry nebo dobrovolnické aktivity.
6. **Vzdělávání prostřednictvím zážitků:** Dětem by měly být poskytnuty příležitosti pro učení se prostřednictvím zážitků. Toto může zahrnovat exkurze, návštěvy muzeí, přírodních rezervací nebo interaktivních vzdělávacích programů.
7. **Rodinná účast:** Rodiče a rodiny by měly být aktivně zapojeny do výchovy ve volném čase. Společné aktivity a podpora ze strany rodiny mohou posílit vztahy a poskytnout dětem pocit podpory.
8. **Rovnost příležitostí:** Je důležité zajistit, aby výchova ve volném čase byla dostupná pro všechny děti bez ohledu na sociální, ekonomické nebo jiné rozdíly. Rovnost příležitostí by měla být zajištěna pro všechny účastníky.

Výchova ve volném čase by měla být flexibilní, přizpůsobivá a zaměřená na individuální potřeby dětí, aby podporovala jejich celkový rozvoj a dobře se integrovala s formálním vzděláváním ve škole.

Pedagogické hledisko plní dva úkoly:

1. Výchova ve volném čase – zde se jedná o naplňování volného času smysluplnými aktivitami, ať už výchovně-vzdělávacími nebo rekreačními.
2. Výchova k volnému času – hlavním úkolem je seznámit jedince se zájmovými aktivitami, s možností výběru, poskytnout přehled a orientaci a díky vlastním zkušenostem pomoci najít takovou zájmovou činnost, která přinese mladým zájemcům seberealizaci, uspokojení a tím přispěje k vytvoření návyků pro vhodné využití volného času v budoucnosti. (Janiš, 2009, s. 11-13).

1.6.1 Cíl výchovy ve volném čase

Pávková (2008 s. 17-18) uvádí, že „... *obecným cílem výchovy ve volném čase je naučit jedince hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat a oceňovat volný čas jako významnou životní hodnotu. Z takto obecně formulovaného cíle lze odvodit řadu cílů dílčích: naučit vychovávané jedince efektivně odpočívat, umět volit účinné formy rekreace, rozvíjet zájmy, podporovat aktivní zájmy, objevovat a rozvíjet specifické schopnosti, uspokojovat a kultivovat potřeby, naučit jedince vhodně využívat dostupných materiálních prostředků pro trávení volného času, vést k celoživotnímu vzdělávání.*“

Cílem výchovy ve volném čase je poskytnout dětem a mládeži strukturované a podpůrné prostředí, ve kterém mohou rozvíjet své dovednosti, zájmy a hodnoty mimo formální vzdělávací prostředí školy. Klíčové cíle výchovy ve volném čase zahrnují:

1. **Rozvoj osobnosti:** Poskytnout dětem a mládeži příležitosti k objevování a rozvoji vlastní identity, sebevědomí a sebeúcty.
2. **Rozvoj dovedností:** Podporovat rozvoj různých dovedností, včetně fyzických, kognitivních, komunikačních, sociálních a emočních schopností.
3. **Podpora kreativity:** Rozvíjet kreativní myšlení a schopnost expresivního vyjádření skrze umělecké, tvořivé a kulturní aktivity.
4. **Sociální interakce:** Poskytnout dětem možnosti budovat sociální vztahy, rozvíjet dovednosti v komunikaci, spolupráci a empatii.
5. **Podpora pro aktivní životní styl:** Podporovat zájem o fyzickou aktivitu, sport, a tím přispívat k celkovému zdraví.
6. **Vzdělávání prostřednictvím zážitků:** Nabízet zážitkové učení mimo klasické učebny, čímž se podporuje praktické porozumění a zapojení do reálného světa.
7. **Posílení hodnot:** Podporovat a upevňovat pozitivní hodnoty, etiku a respekt k ostatním.
8. **Rovnost příležitostí:** Zajistit, aby výchova ve volném čase byla dostupná pro všechny děti bez ohledu na socioekonomický status, pohlaví, etnický původ nebo jiné rozdíly.
9. **Prevence rizikového chování:** Poskytnout alternativní aktivity a prostředí, která mohou přispět k prevenci rizikového chování a vyžadujícího zodpovědný přístup.
10. **Příprava na budoucnost:** Podporovat vzdělávání, kariérní orientaci a rozvoj životních dovedností, které připraví děti a mládež na úspěšný přechod do dospělosti.
11. **Zábava a relaxace:** Poskytovat zážitky a činnosti, které přinášejí radost a relaxaci, a podporují vyvážený životní styl.

Současná moderní společnost klade velký důraz na trávení volného času a na jeho kvalitu. Všichni máme možnost využít všech možností osobnostního i profesionálního růstu a rozvoje. Záleží pouze na každém z nás, zda těchto výhod využijeme, zda budeme na své osobnosti pracovat a zdokonalovat ji podle svých vytyčených cílů.

2 MLÁDEŽ

V této práci se zabývám otázkami působení urbexu na mládež a tím jakým způsobem ať už pozitivně či negativně může mládež ovlivnit. Nejprve si tedy musíme ujasnit o jaké věkové kategorii budeme hovořit.

Podle Úmluvy o právech dítěte se v České republice považuje za dítě osoba ve věku do 18 let. Mládež je definována věkem 18 až 26 let a dospělá (zletilá) osoba podle právního řádu naší republiky je osoba od dosažení 18 let věku.

Pojem mládež může být definován jako období v životě mezi dětstvím a dospělostí, a právě toto období je provázeno mnoha změnami fyzickými, psychickými, ale i sociálními. Obecně se toto období považuje za dobu, kdy jedinec přechází od závislosti na rodičích k vlastní nezávislosti a stává se samostatným. Termín mládež označuje soubor jedinců, který je bohatě diferencován psychicky, fyzicky i sociálně, přičemž mezi těmito rovinami pohledů neexistují předem dané vzájemné vztahy (Geist, 1993, s. 228).

Někteří autoři rozlišují období dospívání na prepubertu, pubertu a adolescenci, jiní jen na pubertu a adolescenci. Jak uvádí Farková: Jedná se o hluboké a zásadní změny, kdy obrazně řečeno „z popela dětství se rodí fénix dospělého“. Chronologicky můžeme tedy pubertu vymezit od 11 do 15 let a adolescenci přibližně od konce puberty do 20 až 22 let.

V pedagogickém kontextu se mládež často definuje jako skupina lidí ve věku od 15 do 25 let. Vzdělání a výchova v tomto období hrají velmi důležitou roli zejména při formování osobnosti jedince a jeho přípravě na život v dospělosti. Pedagogové proto často přizpůsobují své vzdělávací metody a techniky s ohledem na specifické potřeby a charakteristiku této věkové skupiny.

Sám termín adolescence je odvozen z latinského *adolescere*, což znamená dospívat, dorůstat. Označení *adolescenti*, které je typické pro psychologii, se v českém jazyce zaměňuje s označením dospívající (typické pro lékařské vědy), nebo s širším označením mládež (typické pro sociologii a pedagogiku).

Jak už bylo řečeno dospívání je obdobím života, během kterého dochází k řadě fyzických, emocionálních, sociálních a kognitivních změn.

Existuje několik zvláštností a specifík tohoto období, které mohou ovlivňovat chování a pohodu mladých jedinců:

1. **Identita a role:** Mladí lidé procházejí procesem formování své identity a hledání svého místa ve společnosti. To může zahrnovat zkoumání vlastních hodnot, zájmů, sexuální identity a profesních cílů.
2. **Emoční nestabilita:** V důsledku hormonálních změn a komplexních sociálních interakcí může mládež procházet emocionální nestabilitou. Výkyvy nálad, prožívání intenzivních emocí a hledání emocionální nezávislosti jsou běžné.
3. **Sociální tlak a konformita:** Mladí lidé jsou často vystaveni tlaku ze strany vrstevníků a společnosti jako celku. Snaha zapadnout a být přijat může vést k experimentování s různými chováními a názory.
4. **Rizikové chování:** Někteří mladí jedinci mohou projevovat rizikové chování, jako je experimentování s alkoholem, drogami, nebo sexuální aktivita. To může být spojeno s touhou po osamostatnění a hledání nových zážitků.
5. **Rozvoj morálních hodnot:** Mladí lidé začínají rozvíjet své vlastní morální hodnoty a etické principy. To může vést ke konfliktům se zájmy rodiny, vrstevníků a společnosti jako celku.
6. **Rozvoj schopnosti plánování a kritického myšlení:** Kognitivní schopnosti mladých lidí se rozvíjejí, což může vést k lepšímu plánování budoucnosti, kritickému myšlení a schopnosti samostatného rozhodování.
7. **Stres a tlak na výkon:** Nároky na akademický a sociální výkon mohou způsobovat stres a tlak na mladé jedince. Přejít z dětství do dospělosti může být obtížný, zejména v kontextu očekávání ohledně vzdělání a kariéry.
8. **Digitální vlivy:** Moderní technologie a sociální média mohou mít silný vliv na psychický vývoj mládeže. Vystavení online světu může ovlivňovat jejich sebeobraz, sociální vztahy a vnímání světa.

Je důležité si uvědomit, že každý jedinec je jedinečný a může procházet těmito změnami různým způsobem. Zároveň je podpora ze strany rodiny, přátel a komunity klíčová pro pozitivní psychický vývoj mladých lidí.

V období adolescence se zrychluje biologické dozrávání. V oblasti sociálního a osobnostního rozvoje je tomu však jinak. V současné době dochází k tomu, že mladí lidé později dokončují vzdělání a později zakládají rodiny. Také najít vlastní identitu je mnohdy složitější. Délka transformace dítěte na dospělého člověka souvisí s rostoucími nároky na dospělost.

V tomto období se rozhoduje o budoucí životní dráze, o tom, na jakou školu se rozhodnou nastoupit a jakým směrem budou směřovat svůj život. Vybrat vhodnou školu, připravit se na přijímací zkoušky, a především v těchto, pro mnohé prvních zkouškách uspět.

Na mladé lidi v tomto období je kladen velký tlak, a ne každý jedinec je schopen jej adekvátně zvládnout. Osobní identitu vyjadřuje mladý člověk jednáním, postoji, názory, nejen před druhými, ale i sám před sebou.

Dle Vágnerové se identita utváří a projevuje zejména:

- v oblasti mezilidských vztahů (vymaněním se z těsné vazby na rodinu a vytvářením vlastních vztahů kamarádkých, partnerských, zájmových...)
- v oblasti psychosexuální (hledáním partnera, uvažováním o perspektivě manželství, rodičovství...)
- v oblasti pracovní (profesní příprava a s ní spojené očekávání společenského uplatnění, seberealizace, ekonomického zajištění)
- v oblasti poznávací a názorové (ujasňováním si životní orientace a světonázorové pozice)
- v oblasti občanské seberealizace (zvažováním účasti v organizacích, zapojováním se do hnutí, participací na akcích)

Socializační proces v období dospívání zahrnuje uvědomění si příslušnosti k vlastní generaci, ale také odlišnosti od generací starších, ať rodičů či prarodičů.

2.1 Emoce adolescenta

Dospívání často provází emoční nestabilita, časté a nápadné změny nálad, impulzivita v jednání, nestálost a nepředvídatelnost reakcí a postojů. Emoční nestálost a s ní poruchy koncentrace pozornosti se také odráží ve školní práci. Kolísání emocí vede k větší labilitě a podrážděnosti, někdy až k přecitlivělým reakcím. Samotní dospívající těmto vnitřním stavům nemusí vždy rozumět (Vágnerová, 2005, s. 340).

Vágnerová (2005, s. 341) používá pojem emoční egocentrismus, neboť v této vývojové fázi bývají mladí lidé spíše uzavření a introvertní a neprojevují svoje city navenek. Negativní emoce bývají výraznější než ty pozitivní, dochází k ulpívání na problémech a přemílání vlastních pocitů.

V tomto období mají jedinci tendenci vnitřně se bouřit proti všemu, co zasahuje jejich intimitu, a to hlavně proti starostlivým pohledům rodičů nebo jiných vychovatelů. Je to způsobeno tím, že zatím nemají vytvořené adekvátní obranné mechanismy (Kraus, 2006, s. 11).

Obranné strategie, které adolescenti nejčastěji používají, jsou tyto:

1. Regrese návrat na nižší vývojové stádium, odpovídá subjektivnímu vnímání závažnosti zátěže.

2. Mechanismus kyvadla i přes to, že už adolescent dosáhl vyšší úrovně, někdy se ještě vrací k méně zralému až infantilnímu způsobu reagování a řešení situací.
3. Únik do fantazie odpoutání od reality a zvládnutí problémů aspoň na symbolické bázi (Vágnerová, 2005, s. 341-342).

2.2 Socializace a motivace

Významným úkolem dospívání je vytvoření diferencovaných vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví. Převažuje sklon utvářet vrstevnické skupiny stejného pohlaví a postupně se odpoutávat od rodinných vztahů. Skupina jako socializační činitel je nezbytná pro sdílení vlastních pocitů, osobní zkušenosti, svěřování se. Dochází ke změnám v oblasti morálního vývoje, k osvojování mravních norem a společenských hodnot. Identita mladého člověka se utváří a projevuje zejména v oblasti mezilidských vztahů. S překonáním egocentrismu v interpersonálních vztazích se rozvíjí osobní morálka a přesvědčení o tom, co je správné a co špatné. Morální vývoj souvisí s utvářením hodnotové a světonázorové orientace a také s životním stylem.

Motivace mládeže k urbexu může být rozmanitá a může zahrnovat několik faktorů. Opuštěná místa mohou vzbuzovat u mladých jedinců zvědavost, touhu po dobrodružství a zachycení jedinečnosti místa díky fotografování. Mládež může být motivována touhou strávit čas se svými přáteli a vytvářet společné zážitky. Díky prozkoumávání opuštěných míst může přinášet pohled do minulosti a ukazovat, jak se prostředí měnilo v průběhu času. Urbex může být alternativou k tradičním způsobům trávení volného času. Pro některé mladé lidi může být tento koníček zajímavým odpočinkem od běžných aktivit.

3 URBEX

Urbex – z anglického sousloví urban, exploration – městský průzkum, průzkum moderních ruin se stal v posledních letech populární aktivitou mezi lidmi, kteří se zajímají o objevování opuštěných, tajných a mnohdy neobvyklých míst. Tato komunita lidí se často považuje za subkulturu, protože sdílí společné zájmy, hodnoty, způsob života.

Na webových stránkách Urbex.cz se uvádí: *„Tento průzkum je zaměřen převážně na běžně nepřístupné urbánní či industriální lokality. Především se jedná o průzkumnické aktivity dnes již opuštěných obytných prostor nebo průmyslových zařízení. Je to moderní koníček, tak trochu jiná zábava, někdy spojená s uměním.*

Pro někoho je urbex pouze špinavou a riskantní ztrátou času, pro jiné však představuje možnost nevšedního dobrodružství. Velký počet převážně mladých lidí v západních zemích se začíná této činnosti systematicky věnovat. Opuštěných a neprozkoumaných objektů stále přibývá.“

Takzvaní „urban exploreři“ jsou podle Chapmana (2005) skupinou lidí, kteří namísto pasivního konzumu zábavných produktů upřednostňují skutečně autentické zážitky. Mezi jeden z nejpodstatnějších faktorů urbexu můžeme zařadit skutečnou neinscenovanou autenticitu místa a prožitku.

Při studiu literatury o urbexu mne zaujala práce Kaanové (2020), ta uvádí: *„Urbex je možné chápat jako specifickou formu alternativního cestovního ruchu a eko-turizmu. Díky zájmu o opuštěná místa v městských oblastech urbexeři častokrát navštěvují budovy, které mají potenciál stát se průmyslovými památkami. Tyto objekty vznikly průmyslovou činností, zachytávají nedávnou historii a jsou dostatečně zachované na to, aby byly v takovém stavu udržované. Právě proto, jako obraz doby, je tato místa potřeba zákonem chránit, zpřístupnit veřejnosti a zároveň je interpretovat v geografickém, historickém a industriálním kontextu.“*

Strangleman (2013) tvrdí, že *„místa zájmu urbexu je potřeba interpretovat a chápat s ohledem na jejich geografický, historický a industriální kontext, v souladu s normami, hodnotami a kulturou těch, kteří na těchto místech v jisté době žili nebo pracovali, což se těžko dá považovat za úlohu managementu cestovního ruchu.“*

Rosová ve své bakalářské práci uvádí: *„Také bychom mohli říct, že se jedná o aktivitu se zájmem na pomezí: archeologie, historie, žurnalistiky, adrenalinového sportu, architektury i umění, která je vykonávána dobrovolně ve svém volném čase.“*

Ve své knize „Černobylský deník – zápisky stalkera“ uvádí její autor Richard „Ritchie“ Šmíd co pro něho znamená urbex. *„Urbex je pro mne přísunem adrenalinu, studiem dějepisu a historie, možností, jak vidět a vnímat kontrast mezi tím, jak si příroda bere zpět to, co vytvořila ruka člověka. V neposlední řadě je to způsob, jak se jako prepper připravuji na rozpad společnosti...“* Tato definice se mi zdá jako velmi přesná a vystihující pocity mnohých urbexerů. Unlimited Freedom – Ritchi šel ale mnohem dál. Jak píše na svém blogu spustil projekt zaměřený na extrémní turistiku: *„Poprvé jsme se s Maxem seznámili při stalker výpravě do Černobylu v roce 2021. Max se vydával a organizoval expedice do černobylské zóny 6 let, do doby, než začala válka. Měli jsme v plánu výpravy rozšířit, ale teprve až nyní přišel ten správný čas a nápad proměnit v realitu! Spojením mých znalostí a přehledu o nejzajímavějších lokalitách a Maxovým zkušenostem s plánováním těchto extrémních výprav dalo za vznik projektu EXPED.“*

Weef (travel bloggerka a youtuberka Veronika Bernard alias Weef žije minimalistickým životem a snaží se omezovat zbytečnou produkci odpadu. Své zážitky, tipy z oblasti cestování, digitálního nomádství a zero waste s ostatními sdílí na svém blogu a youtubovém kanále Weef's World) se dívá na urbex osobitě: *„Měla jsem to v sobě opravdu už odmalička, ale jakmile zjistíte, že jsou kolem vás další blázni schopní celý den hledat místo, které není oficiálně na mapě, a ještě si nějak říkají, máte v očích jiskřičky. Pro někoho možná nesmyslná forma trávení času, pro jiné návrat do minulosti a obohacení už tak úžasného cestování.“*

3.1 Letmý pohled do historie urbexu

Chceme-li pochopit o čem „urbex“ vlastně je, musíme se seznámit s jeho historií a vývojem. Ač urbex dostal své jméno teprve nedávno, musí nám být jasné, že prozkoumávání opuštěných obydlí je velmi starou záležitostí. Opuštěné objekty zde byly, jsou a budou. V historii můžeme vysledovat stěhování lidí z nejrůznějších důvodů ať už to byly válečné konflikty, přírodní katastrofy, hospodářské krize nebo jen stěhování za prací. Tento fakt lze pozorovat i v současnosti. V některých zemích došlo postupem času díky ekonomické a hospodářské situaci v určitých oblastech k vysídlení obyvatelstva. Obyvatelé se stěhovali za prací, do měst a populace v těchto oblastech velmi klesla. V současnosti některé regiony nabízí za pár euro domy, jež budoucí majitelé musí opravit a stabilně obývat. Dochází tak k novému osídlování. Život na venkově, v odlehlých částech regionů začíná být populární především pro mladé lidi, kteří dokážou pracovat na home office nebo se chtějí věnovat zemědělství a navrací se k životu našich předků s cílem žít v souladu s přírodou.

Níže si dovolím uvést pár dat z historie urbexu:

- 1793 – Za prvního moderního průzkumníka podzemí můžeme označit Philiberta Aspairta, Svůj průzkum uskutečnil se svíčkou a při průzkumu Pařížských katakomb se ztratil. Jeho tělo bylo nalezeno o jedenáct let později. Připomíná ho pomník.
- 1861 – Walt Whitman, spisovatel a poetik píšící do novin Brooklyn Standard popsal svou návštěvu opuštěného Brooklynského tunelu. Tento tunel byl postaven jako první podzemní tunel na světě.
- 1921 – Nejspíše první organizovaná výprava byla realizována francouzskými dadaisty v čele s Tristanem Tzarou a Paulem Eluardem, a to do opuštěného ukrytého kostela sv. Juliana v Paříži.
- 1977 – Gary Warne zakládá menší hippie komunitu Suicide Club v San Francisku. Název klub dostal podle stejnojmenné knihy R. L. Stevensona
- 1986 – V australském Melbourne začala fungovat dnes již kultovní skupina průzkumníků stok a odtokových kanálů Cave Clan.
- 1989 – Začal v Austrálii vycházet první zpravodaj o opuštěných stavbách Ildraino.
- 1990 – V Rusku se zformovala skupina tzv. Diggers of the underground planet (rydla podzemní planety), kteří prosluli nálezem mučící komnaty ruského cara a tajného metra vybudovaného Stalinem pod Moskvou. Tuto skupinu založil Vadim Mikhailov, jež strávil velkou část svého dětství v moskevském metru, kam ho brával jeho otec, který zde pracoval jako průvodčí. S urbexem začal v čase studií na střední škole a později se k němu připojovali další lidé se zájmem o městský design. Rozhodnutím vlády jsou nyní Diggers registrovanou skupinou podzemního výzkumu. Na svém kontě mají několik důležitých objevů, k nimž patří objevení středověkého podzemního hřbitova. V roce 2002 byl Vadim Mikhailov jako znalec podzemí přizván k řešení situace, když čečenští radikálové obsadili divadlo a drželi okolo tisíce rukojmích v zajetí. Mikhailov tehdy dovedl protiteroristickou skupinu podzemní chodbou do divadla.
- 1995 – Založeny první internetové stránky o urbexu : opuštěná, podzemní, raketová síla.
- 2004 – Asi první český urbexový web o Brně – Kafelánka.
- 2005 – Vydání první knihy o urbexu a infiltraci o dvěstěčtyřiceti stránkách -Acces all areas – art of urban exploration.- autor Ninjalicious
- 2007 – První videodokument Urban explorers into the darkness od americké režisérky Melody Gilberts.
- 2010 – Vznik urbex.cz, webové stránky hlavně o českém urbexu a fenoménu jako takovém.
- 2023 – kniha Černobylský deník – Richard Šmíd – Unlimited Freedom

V moderní době se urbex začal rozvíjet především v 80. a 90. letech 20. století, kdy začali lidé prozkoumávat opuštěné budovy a průmyslové zóny jako kontrast k modernímu a technologickému světu. Brownfield je termín používaný pro opuštěné průmyslové nebo obytné prostory, které již nejsou využívány, neslouží svým původním účelům. Pro urbexery jsou velmi populární, protože nabízejí neuvěřitelnou atmosféru. Velmi často se v těchto objektech nachází zachovalé vybavení, které je již mnoho let nevyužíváno. Tyto lokality jsou však také velmi nebezpečné, zejména kvůli riziku chemického znečištění nebo kvůli špatnému stavu budov a dalších konstrukcí.

Jednotná zemědělská družstva, továrny s velkými výrobními halami a průmyslové závody včetně dolů a k tomu centrálně plánovaná ekonomika. Vše se změnilo po roce 1989, po pádu komunismu, kdy došlo díky restitucím k navrácení majetku původním vlastníkům nebo dědicům. Na nákladné rekonstrukce někteří noví vlastníci neměli a nemají dostatek finančních prostředků, a tak některé z nich chátrají a pokud se nenajde nějaký mecenáš, který by těmto objektům vdechl nový život, čeká je dozajista pomalý rozpad.

Opuštěné továrny a areály nebyly a nejsou v popředí zájmu společnosti. Po mnoha z těchto staveb zůstaly jen fotografie jako vzpomínky pro budoucí generace. Také historické objekty a památky zůstaly v neutěšeném stavu a pomalu chátrají. Díky zveřejňování informací a fotografií opuštěných objektů prostřednictvím urbexu se jejich osud může změnit. Ale jak uvedu níže i toto skýtá mnohá rizika. O možnostech záchran těchto objektů se zmíním v další části práce.

Urbex je tedy o prozkoumávání brownfieldů, o průzkumu opuštěných budov jako jsou domy, zámečky, léčebny, nemocnice, industriální objekty, ale i kryty civilní obrany, stoky a kanály. Nejedná se přitom o snadno přístupná místa a jejich návštěva může být nebezpečná. Pokud chceme podobná místa navštívit, musíme překonávat překážky, jakými jsou většinou ploty, bezpečnostní kamery, ohrady. Největší hrozbou jsou však objekty v havarijním stavu.

Kolik lidí se v České republice věnuje urbexu a s ním spojeným volnočasovým aktivitám se mi nikde nepodařilo dohledat. Vzhledem k počtům členů skupin zabývajících se urbexem na sociální síti Facebook a Instagram lze předpokládat, že se bude jednat o několik tisíc až desítek tisíc lidí.

3.2 Podoby urbexu

Rural Exploration – zkráceně rurex se orientuje na venkovské prostředí, kde můžeme nalézt opuštěné farmářské a hospodářské budovy, kostely.

Nurbex – fotografování aktů nebo pořizování lehce erotických fotografií v opuštěných objektech – zejména v industriálním prostředí.

V souvislosti s urbexem musíme zmínit také prozkoumávání stok a kanalizací tzv. draining. z anglického drain – stoka, kanalizace. Draining se v současné době stává čím dál tím více populárním. Průzkum stok se zaměřuje na průzkum a dokumentaci podzemních kanalizací a kanalizačních sítí. Průzkum stok je aktivita, která vyžaduje speciální vybavení a zkušenosti. Průzkumníci stok se obvykle pohybují ve tmě a v blízkosti odpadních vod, což může být nebezpečné a je tedy nutné věnovat pozornost případnému hrozícímu nebezpečí. Z těchto míst jsou pořizovány velmi působivé fotografie. (Viz. Obrázek 1 příloha 1 PodSvětí. „Klofan“).

Nutně se také musíme zmínit o urban climbingu, což je zdolávání výškových budov, komínů, mostních pilířů.

K urbexu neodmyslitelně patří i termín "infiltrace“. V kontextu urbexu se používá k popisu taktiky, kterou mohou urbexeři využít k proniknutí do opuštěných budov nebo jiných nepřístupných míst. Cílem infiltrace může být získání přístupu k místu, které je běžně nedostupné, a to bez toho, aby byl urbexer odhalen a byl mu zamezen vstup. Infiltrace může být provedena různými způsoby, jako například vstupem přes neuzamčené dveře, vylezením na okno nebo stěnu, či jiným způsobem obejití bariéry, která brání vstupu. Infiltrátor se např. převleče jako zaměstnanec, splyne tak s prostředím nebo se snaží vyhnout ostraze objektu a může se dostat na místa, kam by se jinak nedostal. Dopadení urbexera při infiltraci může mít i právní následky. Je důležité si uvědomit, že infiltrace může být nebezpečná a v některých případech nelegální, pokud je vstup na dané místo zakázán nebo chráněn..

3.3 Pravidla urbexu, bezpečnost a legislativa ČR

Jak už bylo zmíněno výše, urbexeři při svých průzkumech často čelí potenciálním rizikům, nebezpečí a komplikacím. Jednat se může o různá zranění, jako je pořezání o střepy, pád z výšky a další nepříjemnosti, které urbexerovi mohou ztížit život na delší dobu. Velkým problémem bývá statika budov, zejména podlah a střeš. Nechcete, aby se pod vámi propadla podlaha nebo na vás spadla střecha a zůstal jste sám bez pomoci a nikdo nevěděl, kde se zrovna nacházíte. Z tohoto důvodu se doporučuje si objekt pořádně obhlédnout a vždy mít

připravenou únikovou cestu, jak se z objektu dostat a v případě nouze mít po boku dalšího člověka, který přivolá pomoc. Také dodržování desatera urbexera by mělo být nepsaným zákonem a měli by se jím všichni urbexeri řídit.

3.3.1 Pravidla urbexera

1. Vstupovat na opuštěná nebo uzavřená místa bez svolení majitele nebo správce objektu je protizákonné. Pokud je místo nepřístupné, mělo by i zůstat. Nevytváříme nové vstupy. Nevysklíme nebo nevysadíme okno, nerozbijeme dveře jen proto, abychom se do objektu dostali.
2. Pokud vstup již existuje, ale je zabezpečený a my ho chceme použít, musíme ho po průzkumu opět dát do původní podoby.
3. Z míst nic neodnášíme žádné suvenýry, odnášíme si pouze fotografie. Zanecháme pouze stopy. Vše, co jsme sebou donesli si odnášíme zase zpátky. Opuštěné objekty nejsou smetiště.
4. Snažíme se být co možná nejméně nápadní. Čím více lidí je na opuštěných místech viděno, tím je větší šance na jeho zabezpečení a uzavření, prozrazení a znehodnocení.
5. Lokace si střežíme a rozhodně je nesdělujeme veřejně. Lokace se neprodávají, ale někteří si je vyměňují. Čím více lidí opuštěnou lokalitu navštíví, tím více mění její tvář a hrozí že bude prozrazena a případně i zničena vandaly.
6. Chovat se bezpečně, ale v případě nebezpečí se umět bránit v rámci sebeobrany. Zbytečně neriskovat.
7. Průzkum míst by neměl být komerční záležitostí a už vůbec ne jako způsob přivýdělku. (neprodávat na lokacích nalezené předměty, neprodávat lokace)
8. Lidé s podobným zájmem by si měli navzájem pomáhat a spolupracovat
9. Při průzkumu by nemělo jít jen o fotky. Na každém místě by se měl každý zastavit, zaposlouchat se, zamyslet, užít si danou atmosféru a tzv. vidět místo i se zavřenýma očima.

3.3.2 Legislativa a urbex

Co se týká legislativy ČR a aktivit při urbexu, tak této problematiky by se mohly týkat následující zákony:

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
 - § 228 Poškození cizí věci
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
 - § 5 Přestupky proti veřejnému pořádku

- § 8 Přestupky proti majetku
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Obecně závazné vyhlášky, nařízení samospráv (obce, kraje).
- Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže.
- Strategie prevence kriminality ČR.

Urbex sám o sobě není trestným činem, ale některé aktivity s ním spojené mohou být v rozporu se zákonem jako např. vandalismus, krádež, poškozování majetku, obchodování s drogami a další.

Vandalismus je v urbexových lokacích velkým problémem. Někteří lidé, kteří se věnují této činnosti, se snaží zanechat nějakou "stopu" své návštěvy – například psaním graffiti, ničením vybavení či zanecháváním odpadků. Tyto aktivity nejenže poškozují majetek a mohou vést k trestnímu stíhání, ale také mohou poškodit pověst urbexové komunity jako celku. Ještě nutno uvést, že není graffiti jako graffiti. Zatímco posprejování nějakého objektu několika tagy může znamenat pro objekt znehodnocení, výrazné graffiti obrazy mohou objekt ozvláštnit a učinit více zajímavým.

Je důležité vyzdvihnout, že většina urbexových nadšenců si váží těchto míst a snaží se je uchovat v takovém stavu, v jakém je našli.

Opuštěné budovy mohou vybízet k různým formám kriminality, a to z několika důvodů. Velmi často se tyto opuštěné objekty nachází „mimo oči veřejnosti“ a to jim umožňuje provádět nelegální aktivity bez obav z odhalení. V urbexových lokacích často nacházíme cennosti a drahé vybavení původních majitelů. Opuštěné budovy mohou být také využívány jako místo pro výrobu nebo distribuci ilegálních drog, časté jsou pěstírny konopí. Někteří jedinci mohou využívat opuštěné budovy k provádění hazardních her nebo k provádění nebezpečných aktivit, které mohou vést k požárům nebo jiným mimořádným událostem.

Proti výskytu kriminality v opuštěných budovách je třeba přijmout vhodná opatření. Opuštěné továrny bývají často zabezpečeny kamerovými systémy a čidly pohybu. Také opuštěné nemocnice, sanatoria a větší objekty bývají lépe zabezpečeny a v těchto lokalitách je zvýšen i dohled Policií ČR. Pokud jsou v opuštěných budovách nebezpečné látky nebo vybavení, které by mohlo být zneužito je důležité na toto upozornit a eliminovat možná rizika.

Zveřejňování urbexových lokací na veřejných fórech, na sociálních sítích nebo jiných online platformách může mít několik různých důsledků, včetně potenciálního vlivu na kriminalitu.

Zveřejnění lokací může vést k vandalismu a poškozování majetku. Veřejně známé lokace přitahují více lidí a u střežených objektů může docházet ke konfliktům s ochrankou.

3.3.3 Bezpečnost při urbexu

Urbex není zrovna bezpečná aktivita, a proto je velmi důležité nepodcenit přípravu. Každá příprava na výpravu by měla zahrnovat stránku materiální, která zahrnuje dobré a funkční vybavení a také je dobré si zjistit co nejvíce informací o dané lokaci. Pozor je třeba si dávat zejména na špatnou či narušenou statiku objektu, propadlé stropy, podlahy, schodiště. Opuštěné budovy mohou obsahovat nebezpečné látky jako třeba azbest, rtuť nebo olovené barvy. Při kontaktu s těmito látkami může dojít k poškození zdraví. Dbát je třeba i na elektrické vedení a zařízení. V opuštěných budovách mohou být poškozené elektrické rozvody, mnohdy jsou i v dezolátním stavu, což zvyšuje riziko požáru nebo úrazu elektrickým proudem. Mohou být cílem zločinu jako je obchodování s drogami, krádeže vybavení a podobně. Z důvodu zvýšení bezpečnosti se na urbex doporučuje vhodné vybavení, a to pohodlné oblečení nevýrazných barev, pevná obuv, rukavice, batoh, mobilní telefon, fotoaparát, powerbanka, svítilny.

3.4 Vyhledávání urbexových lokací

Velmi důležitou součástí přípravy na urbex je samotné vyhledání lokací. Existuje několik způsobů, jak je možné takové urbexové lokace nalézt.

Jedním z nich je prozkoumání místního okolí a hledání opuštěných budov a dalších míst, která by mohla být zajímavá a stálo by za to je navštívit. Existuje také mnoho webových stránek, blogů a fór, které se věnují urbexu a poskytují informace o opuštěných budovách a místech, která jsou vhodná pro urbexovou činnost.

Na sociálních sítích, jako je například Instagram, Facebook lze najít mnoho fotografií a videí z opuštěných budov a dalších míst, což může být užitečné při hledání nových urbexových lokací. Můžete sledovat příspěvky od dalších urbexerů a najít inspiraci v jejich fotografiích. V poslední době je často diskutovaná webová stránka prazdendomy.cz. Pod stejným názvem existuje iniciativa, která vznikla s cílem upozorňovat na dlouhodobě prázdné objekty a s nimi spojené problémy. Iniciátoři tohoto projektu se snaží bojovat proti chátrání staveb, komunikují s vlastníky, upozorňují na soudní spory, které se mnohdy táhnou i několik let. Věnují se také osvětě v této problematice. Diskutabilní je však zveřejňování lokací, což vede k vandalismu a ničení objektů. Kromě fór a facebookových skupin může být užitečné i hledání na Instagramu – vyhledávání pomocí hashtagů. Využít se dá i aplikace Lens.

Existuje i celorepubliková databáze brownfieldů. V archivech pak se dají najít informace nejen o krytech civilní obrany a dalších vojenských objektech. Také Národní

památkový ústav na svých stránkách shromažďuje seznam chráněných objektů. Existuje i urbexmapa.cz, kde jsou nabízeny lokace k prodeji.

O lokaci, kterou máme doporučenou nebo o niž předem víme, kde se nachází je vhodné se podrobněji zajímat. Je dobré si zejména zjistit informace o aktuální situaci v níž se objekt z pohledu statiky nachází. Mnohdy dorazíme na lokaci a zjistíme, že je v tak zchátralém stavu, že už je život ohrožující do ní vstoupit. V takovýchto situacích může být využití dronů velkou výhodou. Drony mohou být využity k průzkumu těžko dostupných nebo nebezpečných oblastí, aniž by bylo nutné fyzicky vstoupit na dané místo. To může být užitečné pro identifikaci zajímavých lokalit nebo při monitorování stavu budov. Drony umožňují pohled z výšky, což může být užitečné při průzkumu rozsáhlých opuštěných oblastí nebo budov a může poskytnout lepší přehled o celkové struktuře a rozloze terénu. Drony jsou vybaveny kvalitními kamerami, což umožňuje zaznamenávat fotografie a videa z unikátních pohledů. Tato média mohou sloužit nejen k dokumentaci pro vlastní potřebu, ale také k sdílení na sociálních sítích nebo vytváření uměleckých děl. Při využívání dronů je důležité dodržovat platné zákony a předpisy týkající se používání těchto zařízení

Je důležité si uvědomit, že v některých oblastech může být používání dronů omezeno nebo zakázáno, a proto je nezbytné se předem seznámit s platnými pravidly a povoleními.

Mnoho urbexerů využívá své výpravy k tomu, aby fotografovali street art a muraly v opuštěných oblastech nebo na zdech opuštěných budov. Mnohdy je to fascinující spojení dvou odlišných druhů umění, kde urbex slouží jako prostředek k objevování street artu, který by jinak zůstal skryt. Příkladem mohou být oblíbené tzv. “mindky” výtvoř umělce Jana Dostála působícím pod pseudonymem JWMind Strike, o němž bude řeč v jiné části práce.

3.5 Urbexeři jako subkultura

Urbexeři jsou velmi zajímavou subkulturou. Jako příhodná definice se mi jevila od Veselého (2011), který uvádí: *„Města jsou jako vězení a jejich ulice labyrinty, ze kterých se snažíme vymotat. Na cestě za svobodou potkáváme spiklence, se kterými malujeme paralelní mapy našeho světa a sepisujeme nové mytologie, jež nám mají pomoci přežít. Oblékáme se při tom do vlastních uniforem a mluvíme jazykem, kterému rozumíme jen my sami. Schováváme se ve stínech znaků a v místech, kam nemůže kapitál. Pro ostatní jsme buď neviditelní, anebo výtržníci, kteří se odmítají chovat „normálně“. A přitom nechceme nic jiného než si žít svým vlastním způsobem.“*

Slovo subkultura se skládá z předpony sub, která označuje rozdílný a osobitý způsob života odlišný od většinové společnosti, a slova kultura, které v tomto případě označuje celkový způsob života. Je to sociální skupina odlišující se od hlavní kultury a společnosti svým způsobem myšlení, ale také chováním, estetickými a kulturními zvyklostmi. Obvykle má své vlastní hodnoty, normy a symboly, vychází z potřeby nějaké skupiny lidí vyjádřit své názory, identitu a způsob života v rámci společnosti. Tyto skupiny mohou být tvořeny lidmi různého věku, pohlaví, rasového původu, národnosti nebo sociálního statusu. Vliv subkultury bývá často silnější, než je vliv kultury, protože subkultura mívá silnější emocionální náboj. Často se formují jako reakce na určité trendy nebo společenské problémy, jako jsou například stereotypy, diskriminace, nebo nesouhlas se stávajícím politickým režimem. Mohou se měnit a vyvíjet v závislosti na čase a místě, a mohou být vytvářeny a rozvíjeny v různých částech světa.

Jak uvádí Hübner, P.: *„Se vzájemným prolínáním se konformity a nonkonformity výrazně souvisí uvědomování si sounáležitosti s určitou subkulturou i existence subkultury jako takové. Zvýšený zájem o subkultury a hledání různých „alternativ“ ke konformnímu způsobu života, se objevuje ve vyšších ročnících druhého stupně základních škol, a především v období studia na střední škole. Období puberty, hledání vlastní identity, budování svého pohledu na svět. Vymezování se vůči svému okolí a potřeba měnit společenské zvyklosti, na druhé straně zároveň hledání místa v tomto světě, zapojení se a přijmutí daných pravidel.“*

Tichá (2014) ve své bakalářské práci uvádí: *„Motivací pro příslušnost ke konkrétní subkultuře je fakt, že v jejím prostředí lze dosáhnout kýženého statusu a nalézt vlastní roli v určité sociální skupině díky tomu, že její člen disponuje jiným typem schopností, než které jsou přijímány většinovou společností. Subkultura nabízí prostor pro sdružování, sdílení hodnot s podobně většinově „odstrkovanými“ jedinci a pocit bezpečí před případnými odsudky ze strany ostatních i možnost vynahrazení nenaplněného statusu v rámci většinové.“*

S pojmem subkultura bývá spojován i pojem subkulturní scéna. Scéna mívá základy v subkulturách, ale nelze jí ztotožňovat s konkrétní z nich. Je to moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl, ale nemusejí se vzájemně znát. Většina mladých lidí může patřit i do několika scén současně (Smolík, 2010, s. 37)

Tato definice se mi zdá v souvislosti s problematikou urbexu jako velmi trefná. Vystihuje totiž vše podstatné. Urbexeri tráví svůj volný čas velmi podobně, ale většinou se osobně mezi sebou neznají.

Z historického výzkumu a srovnání subkultur vysledoval Gelder šest charakteristik subkultur:

- ve vztahu k práci byly často chápány negativně jako součást volného času, jako neproduktivní, hédonistické a parazitické.
- ve vztahu k třídní stratifikaci společnosti buď vzešly z určité třídy, nebo se proluly s podtřídou.
- nemají vztah k vlastnictví majetku, spíše se pohybují v určitých teritoriích, která nevlastní – utvářejí se mimo rodinu a domov.
- souvisejí s excesy a přeháněním – v oblečení, mluvě, stylu, chování či spotřebě stojí v protikladu k masové kultuře.

Subkultura je tedy prostředím, kde se daní jedinci mohou chovat „jinak“, než jim povoluje většinová společnost a mají zde samozřejmě také určité společenské statusy a role, které určují jejich pozici v dané subkultuře. Subkultura tedy naplňuje primární potřebu někam patřit a mít někde svojí pozici. Subkultura tedy sdružuje jedince se společnými specifickými problémy a výsledkem tohoto sdružení se stává vlastní a jedinečný pohled na sociální realitu.

V souvislosti s problematikou subkultur musíme zmínit i kmeny. Kmeny (tribes, neotribes) je označení pro městské kmeny, které jsou tvořeny mikro skupinami jedinců, jenž sdílejí totožné zájmy ve stejném prostoru (městské části). Členové mají často shodné nebo velice blízké názory, styly oblékání, chování a jejich interakce jsou neformální. Tento pojem bývá často spojován s postapokalyptickou tematikou. Zde bych si dovolila uvést Raketovou základnu Bratronice, zapsaný spolek, který spravuje areál raketové základny v Bratronicích, který je domovem postapokalyptického městečka plného originálních kulis, a především komunity postapo nadšenců. Tento rok místo Metroplexu bude v tomto areálu akce pod názvem Stanice Díra.

3.6 Osobnost urbexera a jeho motivace aneb proč to vlastně dělá

Osobnost člověka je možno definovat jako souhrn intelektu, který zahrnuje mimo jiné temperament jako vrozenou dispozici, získané dispozice, mezi které můžeme zařadit morálku a postoje a také specifické projevy k nimž patří jednání. Zjednodušeně můžeme říct, že osobnost je to, co způsobuje rozdíly mezi jedinci. Každý z nás je jiný, jedinečný a stejně tak je jedinečné naše prožívání i naše zkušenost.

Temperament ovlivňuje svědomí a preference jedince, zato intelekt ovlivňuje emocionální inteligenci. Hybné síly psychického charakteru neboli motivace uvádějí do pohybu chování člověka a na základě toho člověk jedná. Zdrojem motivace je pohnutka – motiv tedy tendence narovnat určitý nevyvážený stav, a to v podobě nedostatku nebo přetlaku.

Motivem urbexera je něco, co ho přiměje nějak jednat – nějaký pohon či motor. Nedostatkem může být touha po svobodě, po zážitcích, po adrenalinu. V případě přetlaku to může být únik, odvázení se, odreagování se od stereotypu, od práce, od lidí, od společnosti tedy organismus má potřebu se něčeho zbavit, z něčeho vydat. Motivací člověka se zabývalo již od antického Řecka mnoho psychologů, kteří na tuto problematiku nahlíží z různých úhlů.

Ale vraťme se ještě na chvíli k temperamentu, protože i tato osobnostní charakteristika může mít vliv na chování urbexera. Temperament je vrozený a v čase téměř neměnný. Je to vrozená dispozice osobnosti určitým způsobem reagovat a emočně se vyjadřovat k nějakému podnětu nebo k události. Vzrušivost nervové soustavy nelze změnit, protože ji máme vrozenou. Můžeme však změnit její projevy, které jsou ovlivňovány kulturními a sociálními schémata. Jako příklad sociálního schématu můžeme uvést sociální postavení primární rodiny. Čím je nižší sociální postavení jeho primární rodiny, tím jedinec bude reagovat spontánněji a primitivněji a temperament se bude více projevovat. U kulturního schématu potom můžeme uvést příklad ovlivnění projevu temperamentu ve spojitosti s národností.

Různé temperameny mohou ovlivňovat způsob, jakým jedinec přistupuje k urbexu a jak se chová při průzkumu opuštěných lokalit. Extroverti mohou být více otevření vůči interakcím s ostatními urbexery nebo lidmi, kteří se na lokacích mohou vyskytovat. Naopak introverti mohou preferovat samostatný průzkum a minimalizovat sociální interakce. Osoby labilní mohou být více náchylné k úzkosti, strachu nebo obavám. Naopak osoby s větší emocionální stabilitou mohou lépe zvládat stresové situace a nepředvídatelné události. Lidé s větší mírou otevřenosti novým zkušenostem mohou být více motivováni k průzkumu nových a netradičních prostředí. Můžou být více zvědaví a ochotní zkoumat vše neznámé. Svědomití lidé mohou být pečlivější a více dbát na bezpečnostní pravidla při urbexu. Můžou být více připraveni na organizování při plánování průzkumu a mohou mít lépe zpracovaný seznam vybavení a opatření pro nouzové situace. Důležitým faktorem je také sebevědomí, protože může hrát roli v tom, jakým způsobem jedinec přistupuje k rizikovým situacím při urbexu. Vysoce sebevědomí lidé mohou být ochotnější přijímat vyšší riziko, zatímco lidé s nižším sebevědomím mohou být opatrnější a více vyhledávat bezpečnost. Impulzivní jedinci mohou být náchylnější k riskantnímu chování při urbexu a mohou reagovat na situace bez

přemýšlení. Naopak jedinci s vyšší mírou sebekontroly mohou nastalé problémové situace lépe zvládat a chovat se obezřetněji.

I při urbexových aktivitách dochází k naplňování zájmu. Pokud tedy bude mít někdo zájem o vojenskou historii bude preferovat návštěvu opuštěných vojenských objektů, bunkrů, krytů civilní obrany. Pro každého urbexera bez rozdílu je návštěva jakéhokoliv objektu adrenalinovou záležitostí ať chce nebo nechce. Adrenalin vyplavovaný do krve připravuje člověka na výkon a udržuje ho v zátěžových a stresových situacích při životě. Adrenalin může mít příznivý účinek na lidskou psychiku a z tohoto důvodu jsou adrenalinové zážitky vyhledávané. Společnými atributy všech urbexerů je touha po dobrodružství, po zážitku.

I přes to, že dobrodružství nemá žádnou odbornou definici, tak každý jistě podvědomě cítí jeho význam. Jeho značnou součástí je prožitek nebo zážitek. Oba tyto pojmy jsou z hlediska obsahu totožné, vyjadřují jen jiný čas. Prožitek je stav, kterým intenzivně vnímáme v přítomnosti aktivitu, tedy teď a tady. Zážitek je potom vzpomínka na již uskutečněnou aktivitu a je nepřenositelný, pro každého jedinečný. Atributy obou jsou samozřejmě shodné – jedná se o komplexnost, verbální nepřenositelnost, neidentifikovatelnost, jedinečnost a intencionální zaměření (Kašparová 2014).

Urbex tedy může být pro některé i součástí psychohygieny, protože přináší pocit spokojenosti, odreagování. Člověk při urbexu poznává své schopnosti a dovednosti a má chuť se v některých zlepšovat. Učí se plánovat si volné chvíle a svůj odpočinek, relaxaci. Přejímá odpovědnost za své činy, učí se přijímat výhry, ale i prohry, když se do objektu nedostane.

3.7 Dovednosti urbexera

Volnočasové aktivity spojené s urbexem vyžadují kombinaci různých dovedností, aby bylo možné bezpečně a úspěšně prozkoumávat opuštěná místa. Velmi důležitá je schopnost orientovat se v neznámém prostoru a používat mapy, navigační zařízení a orientační body pro bezpečný průzkum. Dobrá fyzická kondice umožňuje urbexerovi lépe překonávat překážky, jako jsou schody, šachty, nebo terénní nerovnost. Důležitá je také schopnost identifikovat potenciální bezpečnostní rizika a přijímat opatření k jejich minimalizaci, včetně používání ochranného vybavení. Urbexeri musí umět efektivně komunikovat s ostatními urbexery i osobami, které na urbexu mohou potkat. Schopnost zachytit a dokumentovat opuštěná místa pomocí fotografie nebo videa může přispět ke sdílení zkušeností s ostatními a zachování historie. Urbexer by měl mít také znalost základních postupů první pomoci v případě nehody a měl by být schopen se rychle a efektivně rozhodovat. Měl by respektovat

opuštěná místa, zachovávat je tak, aby byla dostupná i pro další generace, a respektovat práva vlastníků nebo místní komunity.

3.8 Pro koho není urbex vhodná volnočasová aktivita?

Dle svých osobních zkušeností se mi jeví urbex zcela nevhodný pro osoby trpící nějakým druhem fobií. V souvislosti s různým typem navštěvovaných opuštěných objektů mi na mysl vyvstaly následující fobie:

1. **Akrofobie:** Fobie z výšek, která může nastat, když se urbexeři pokoušejí vstoupit do vysokých budov, strojových hal nebo lézt po jiných konstrukcích. Strach z výšek může být zintenzivněn, pokud se pokoušejí šplhat nebo procházet po střechách, žebřících nebo některých částech budov. Akrofobií také trpěl Unlimited Freedom Ritchi, který se v současné době věnuje také urban climbingu – lezení po výškách, a jež tuto fobii překonal.
2. **Klaustrofobie:** Tato fobie je spojena s úzkostí z uzavřených nebo stísněných prostor. Urbex může zahrnovat procházení úzkými a tmavými chodbami, podzemními kanály nebo prostorami, které mohou vyvolat úzkost u lidí s klaustrofobií.
3. **Sociální fobie:** Někteří lidé mohou mít sociální fobii a mohou pociťovat úzkost z možného setkání s jinými lidmi během urbexu. To může zahrnovat strach z konfrontace s ochrankou objektů, policisty nebo jinými lidmi, kteří se také mohou v těchto opuštěných místech vyskytovat.
4. **Fobie z temnoty:** Průzkum opuštěných objektů za tmy nebo v místech s omezeným osvětlením může u některých lidí vyvolat úzkost ze tmy. Strach z neznámého a nemožnost vidět, co je před nimi, může vyvolat opravdu velmi silnou úzkost.
5. **Agorafobie:** Lidé s agorafobií mohou pociťovat úzkost při pohybu mimo své obvyklé bezpečné místo.

Je důležité si uvědomit, že fobie mohou mít různé stupně závažnosti a projevují se různými způsoby. Vzhledem k tomu, že návštěva některých opuštěných objektů vyžaduje dobrou fyzickou kondici, jeví se mi urbex jako nevhodná aktivita pro jedince s výrazným omezením hybnosti.

3.9 Sociální status urbexera

V souvislosti s osobností urbexera musíme zmínit i sociální status. Sociální status je podle Urbana (2006, s.123) spojován s úctou, kterou člověku ostatní lidé projevují a kterou získává na základě své pozice ve společnosti. Dále prestiží, vzděláním, příjmem a mocí, jako ukazateli sociálního statusu člověka.

Sociální statusy Lašek (2003, s. 80) člení na vrozené, jako je pohlaví a barva pleti. Připsané, ty jsou získané bez vlastního přičinění (například dědictvím) a získané (stupeň vzdělání). Jde o pozici, kterou člověk získává vlastním úsilím. Status dále rozlišuje na objektivní, kam člověka na základě toho, kolik má vlivu, moci nebo finančních prostředků řadí okolí a subjektivní, kam řadí člověk sám sebe.

Některé profily a blogy urbexerů, především výrazných osobností současné urbexové scény, dosahují vysoké míry sledovanosti, z tohoto důvodu došlo k navázání spolupráce některých firem přímo s urbexery. Tito urbexeři na svých výpravách toto vybavení testují a následně na svém blogu propagují. Urbex tak může působit komerčně a tento fakt nemusí vyhovovat všem příznivcům urbexu. Někteří se dokonce proti takovým praktikám vymezují. Je zajímavé sledovat určitou nevraživost mezi některými známými urbexery. Dle mého názoru si na možnosti a způsoby prezentace jednotlivých urbexerů musí udělat názor sám pozorovatel. Co vyhovuje jednomu, nemusí zaručeně vyhovovat druhému. Pro někoho může být doporučení a recenze přínosná, pro jiného nezajímavá a neužitečná.

V souvislosti se sociálním statutem bych zmínila urbexera Unlimited Freedom – Ritchiho, jež navázal spolupráci s několika firmami a podnikl trip do Černobylu a nedávno i do Norska na Nordkapp. Jeho poslední cesta byla hodně o sponzoringu. Na druhou stranu, ale tento urbexer přinášel úžasné příběhy a fotografie z odlehlých a málo navštěvovaných míst. Díky publicitě se sociální status tohoto urbexera obrovsky zvýšil a zvýšil se i jeho dosah na sociálních sítích. Podporuje různé charitativní projekty, o kterých se zmíním v kapitole věnované současné scéně urbexu.

3.10 Urbex a sociální sítě

Sociální sítě se staly důležitou součástí světa urbexu, jak už jsem se zmínila výše. Pro urbexery jsou sociální sítě jako Facebook, Instagram, YouTube a další nástroje pro sdílení svých zážitků a fotografií z prozkoumaných opuštěných míst velmi populární. Tyto platformy také umožňují lidem z celého světa sledovat a sdílet své zážitky z těchto aktivit.

Díky sociálním sítím se také lidé mohou dozvědět více o historii opuštěných míst a mohou diskutovat o různých technikách a způsobech, jak se dostat do opuštěných budov a prostor.

Nicméně musím zmínit i negativní dopady sociálních sítí na urbex. Sociální sítě mohou přitahovat pozornost nežádoucích osob, jako jsou vandalové nebo zloději, kteří by mohli způsobit škody na opuštěných místech. Jako příklad mohu uvést zveřejnění videa z prohlídky vily Radovana Krejčíře skupinou youtuberů TVTwixx. Po zveřejnění videa došlo k doslova masivním nájezdům rádobý průzkumníků a postupem času byl interiér vily zdevastován. Zmíněná TVTwixx a s ní spojení urbexeri a lovci duchů natočili mnoho videí. Video cílí na mladou generaci, líčí urbex jako senzaci a přidaná „hodnota“ lovení duchů je pro tuto věkovou kategorii doslova magnetem. Ve svých videích nejprve zdůrazňují pravidla urbexu, že se nemá nic ničit a za pár minut můžeme sledovat, jak vykopnou dveře a následně po průzkumu prodávají odcizené věci z lokací na internetových portálech. Bohužel se takto neděje jen v rámci České republiky, ale poškozují dobré jméno českých urbexerů i v Itálii. Při zjišťování novinek na urbexové scéně jsem našla jednu zajímavost. Týká se osoby D.S. spojené s videi TVTwixx jež figuruje v Dead Corpse, s.r.o. a spravuje webové stránky urbex.cz a lovduchu.cz. Toto působení na mládež je velmi nežádoucí a byla již podáno trestní oznámení.

Dalším problémem může být tlak na urbexery, aby získali co nejvíce sledujících a lajků. To může vést k tomu, že se lidé budou snažit dostat do nebezpečných situací, aby pořídili fotografie a videa, které budou co nejvíce atraktivní pro sledující. Celkově lze říci, že sociální sítě mohou být pro urbexery užitečné, ale je důležité používat je s rozumem a uvědomovat si rizika, která jsou s nimi spojena.

3.11 Urbex a prepperling

Prepperling je zkrácený výraz pro přípravu na krizové situace nebo katastrofy. Může zahrnovat řadu různých aktivit, jako je ukládání zásob potravin a vody, hromadění léků a základního lékařského vybavení, nákup záložního zdroje elektřiny, příprava náhradních zdrojů vytápění a chlazení, vytváření bezpečnostních plánů a evakuačních strategií, a tak dále. Existuje mapa opuštěných objektů, kterou sestavili samotní prepeři ve spolupráci s urbexery. Tyto opuštěné objekty jsou napojeny na inženýrské sítě a bývají situované v opuštěných lesích.

Unlimited Freedom – Ritchi ve své knize píše: „Prepeři jsou lidé, kteří se aktivně připravují na přežití potencionální přírodní katastrofy nebo válečného konfliktu, rozpadu

společnosti. ...Prepper se tedy často zaměřuje na trénink technik přežití, první pomoci a sebeobranu. Prepper se připravuje na to, stát se soběstačným.“

Dost často mají vybudovaný (nebo si nechají postavit) pevný, zpravidla podzemní kryt, v němž se nacházejí trvanlivé potraviny, zásoby a všechno potřebné k přežití v extrémní situaci. První prepperské tendence se začaly objevovat před 2. světovou válkou. Jejich motivem byl strach z atomových bomb a jiných zbraní hromadného ničení.

3.12 Urbex a airsoft

Airsoftové aktivity mají k urbexu blíž, než by se mohlo na první pohled zdát. Je to velmi oblíbená volnočasová aktivita napříč všemi generacemi, především však mládeží. Tato aktivita se dá provádět jak v terénu, tak i v interiéru. Pro nácvik taktiky jsou právě opuštěné budovy ideální, zejména jsou vhodné továrny a jiné rozsáhlé objekty.

Tyto aktivity zahrnují simulovanou vojenskou či taktickou střelbu s airsoftovými zbraněmi a mohou mít vliv na mládež v několika směrech. Airsoft je často hrou, která vyžaduje týmovou spolupráci. Mladí lidé se učí komunikaci, koordinaci a spolupráci s ostatními, což jsou dovednosti důležité v životě. Vyžaduje také dobrou fyzickou aktivitu, zejména pohyb a běh v terénu, což může přispět k lepšímu fyzickému zdraví a kondici. Hra airsoftu může rozvíjet schopnost strategického myšlení a rychlého rozhodování, což jsou dovednosti, které mohou být přínosné v různých situacích. Mladým lidem umožňuje odreagovat se od každodenního stresu a tlaku a umožňuje relaxovat. Mladí lidé se v průběhu hry učí bezpečnostním pravidlům a správnému zacházení s airsoftovými zbraněmi. Některé airsoftové hry mohou zahrnovat simulovanou vojenskou činnost a střelbu na lidi. To může přispět k normalizaci násilí a zhoršit agresivní chování u některých mladých lidí. Airsoftové vybavení může být nákladné, což může být finanční zátěží pro mladé lidi a jejich rodiny. Některé airsoftové aktivity mohou vyvolat obavy veřejnosti kvůli záměně airsoftových zbraní za skutečné zbraně, což může vést ke konfliktům s autoritami nebo místní komunitou.

3.13 Urbex a projekty na záchranu objektů

Urbex může mít pozitivní dopad na projekty zaměřené na záchranu opuštěných budov a objektů. Díky zveřejněným fotografiím a popisům takových míst mohou urbexeři upozornit na dané objekty a vytvořit povědomí o jejich historickém a kulturním významu. Někteří urbexeři navíc aktivně spolupracují s organizacemi a iniciativami, které se snaží o zachování opuštěných budov a objektů.

Zde bych si dovolila zmínit počín Ladislava Horáčka, který se zasloužil o zachování domu Josefa Portmana v Litomyšli, jež vyzdobil svými malbami umělec Josef Váchal. Majitel domu zde chtěl otevřít muzeum věnované tomuto umělci, ale po jeho smrti dům chátral a s domem i nástěnné malby a vybavení. V roce 1991 tento dům koupil právě pan Horáček a podílel se na zrestaurování nástěnných maleb domu a na jeho popud došlo v Litomyšli k rozvoji restaurátorských činností.

Muzeum zvané Portmoneum se stalo kulturním centrem, kde se konají výstavy, výtvarné dílny, příležitostné hudební a divadelní vystoupení. Webové stránka Portmoneum

Další úspěšné projekty na záchranu opuštěných objektů zmiňuje Novák (2021):

„Výjimečný osud potkal kostel Panny Marie Pomocné na okraji broumovského výběžku, který již jako ruinu odkoupili holandští hudební nadšenci Hans Brussee a Marjolijn de Graaf a objekt přejmenovali na Soulkostel. Vnitřek je nyní kompletně zrekonstruovaný a přestavěný na plně vybavený koncertní a taneční sál, zkušebnu, bar i místo k přenocování. Na koncerty se sem sjíždějí představitelé alternativní hudební scény z celé republiky. Provoz i opravy přitom probíhají na vlastní náklady majitelů a díky příspěvkům od pronajímatelů. O granty nežádají, celý projekt chtějí zvládnout na vlastní pěst.“

Díky zájmu a nadšení lidí se tedy povedlo chátrající budově vtisknout novou tvář a najít vhodné využití.

Ještě bych na závěr této části práce zmínila téma Sudet. Filip Novák (2021) ještě zmiňuje následující: *“Na začátku stáli lidé, kteří často v již téměř spadlých budovách viděli potenciál. Rozhodli se do místa vložit obrovské množství času, energie a mnohdy i peněz, zapojit spoustu dalších nadšenců a společně proměnit ruinu v místo setkávání a tvorby. Oprýskaná omítka vyvolává kromě nevšedního kouzla také příběhy krajiny a lidí, kteří v ní žili. Šrámy dvacátého století jsou v pohraničních městech a vesnicích stále patrné, objekty potácející se mezi zkázou a vizí nadějně budoucnosti tak odrážejí jejich minulé i současné osud. Prvotní romantické představy nadšenců postupem času získávají reálnější obrysy. Místní postupně nacházejí ke krajině nový vztah definovaný nikoliv zavržením všeho starého, ale jeho přijetím a transformací. Lhostejnost tak pomalu vyklízí pole.“*

3.14 Urbex a charita

Někteří urbexoví nadšenci pořádají výstavy svých fotografií z opuštěných míst a výtěžek z prodeje posílají charitativním organizacím nebo vynakládají na charitativní projekty spojené s uprchlíky. Dalším způsobem, jak může urbex pomoci lidem v nouzi, je

zpřístupňování opuštěných budov a míst pro charitativní účely. Například v některých zemích mohou být opuštěné továrny nebo sklady využity jako dočasná ubytovna pro bezdomovce nebo pro lidi, kteří se ocitli v nouzi po přírodní katastrofě. Celkově lze tedy říci, že urbex může být využit k podpoře charitativních aktivit a projektů, které pomáhají lidem v nouzi a přispívají ke zlepšení životních podmínek pro místní komunity.

3.15 Urbex a umění

3.15.1 Urbex a fotografování opuštěných objektů

Urban fotografie je pro mnohé výzva, neboť se pořizují snímky z nepřístupných míst pod minimálním světlem a vlastně člověk nikdy neví, co se může stát. Proto je třeba dbát zvýšené opatrnosti a dobře se na průzkum a fotografování připravit. Nadšenci urbexové fotografie si libují v detailech. Oprýskané zdi, rozbitá okna, vymlácené dveře, letitá špína či prach, které dokážou v člověku vyvolat pocity, z kterých může až mrazit jsou typické pro urbex.

Fotografování opuštěných objektů, známé také jako "urbex fotografie," je oblíbeným tématem mezi fotografy a milovníky dobrodružství. Existuje několik možností a způsobů, jak fotografovat tato místa a záleží vždy na jednotlivci jakému stylu fotografování dá přednost.

3.15.2 Urbex, film a literatura

Urbex se stal inspirací pro mnoho filmů, zejména v žánru hororu a thrilleru. Opuštěná místa poskytují perfektní kulisu pro tajemné příběhy. Objevují se v mnoha dokumentárních filmech, které se zabývají opuštěnými místy a historií s nimi spojenou. Někteří básníci se inspirovali opuštěnými a zapomenutými místy a použili je jako metaforu pro lidské emoce a stavy mysli. Reportáže o urbexu se často zaměřují na objevování opuštěných budov a areálů a popisují jejich historii a příběhy.

3.15.4 Urbex a výtvarné umění

Urbex může být také inspirací pro výtvarné umění. Opuštěné budovy a továrny mohou poskytnout umělcům nejen zdroj inspirace, ale také unikátní kulisu pro jejich tvorbu. Někteří umělci se snaží zachytit atmosféru a historii opuštěných prostor, zatímco jiní se zaměřují na abstraktní prvky, jako jsou linie, tvary a textury.

Kromě toho mohou být opuštěné budovy a továrny tématem fotografií, soch a instalací. Někteří umělci se také snaží využít opuštěné prostory jako prostor pro své výstavy

a performace. Je zajímavé vidět, jak umělci využívají opuštěné a zdevastované prostory jako inspiraci pro své vlastní tvůrčí projekty.

Je běžné, že urbexoví umělci tvoří svá díla v opuštěných objektech, a to jak pro jejich neobvyklou atmosféru, tak pro jejich historický význam. Street art pak může být viděn jako výraz nejen urbanistického prostředí, ale také jeho kultury. Mnoho urbexerů se také věnuje zkoumání zaniklých měst a osad, které ztratily svůj význam v důsledku urbanizace.

3.15.5 Urbex a graffiti

Dnes se pod tímto názvem skrývají specifické výtvořiny lidí, kteří se označují za wristery či sprejery a tvoří značně heterogenní subkulturu. Některé názory tvrdí, že těmito výtvarnými projevy chce mladá generace poukázat na hloupost soudobé komerční společnosti (Smolík, 2010, s. 192, 196).

Ve světě, ale i v naší republice je spojováno graffiti s hip hopem. Velký vliv mají osobní setkání na hudebních festivalech např. Hip hop kemp v Hradci Králové, kde se v rámci festivalu vytváří graffiti na zdech kolem bývalého letiště. Za prvního českého writtera lze považovat MANIACa, jež se podílel svým graffiti uměním na oživení fádního šedého prostoru v rámci Ostravy. Mnoho sprejerů jezdilo do Berlína na výpravy za graffiti tvorbou. Známé graffiti jsou i na části, dnes již zbořeného domu, kde se nacházel jeden z nejznámějších squatů. Úžasný prostor skýtají i prostory londýnského metra. S graffiti se můžeme často setkat i právě na urbexových lokacích.

V současné době dominuje graffiti scéně – street artu umělec JWMind Strike, jež tvoří především v urbexových lokalitách. Spolu s urbexerem, který vystupuje pod přezdívkou Unlimited Freedom - Ritchi vytvořil malbu na střeše jednoho opuštěného objektu pod názvem Modlitba. Vytvoření této malby zabralo oběma umělcům dva dny a raritou je to, že je viditelná i na Google mapách.

V řadách urbexerů je v současnosti trendem „lovení Mindek“ tedy obrazů od JWMind strike na zdech v opuštěných objektech nejen po České republice.

3.16 Urbex a squatting

V souvislosti s urbexem musím zmínit ještě squatting. Squatting je stejně jako urbex právně sporná aktivita, při které osoby neoprávněně vnikají do objektů. Při squattingu však osoby v těchto objektech zůstávají. Squateři využívají tyto prostory k bydlení, kulturním nebo politickým aktivitám a obvykle tvrdí, že tak činí, protože se snaží najít řešení pro nedostatek bydlení nebo nedostatek prostoru pro komunitní aktivity. V České republice je

squatting na rozdíl od některých jiných zemí stále brán jako nelegální jednání, které může být posuzováno jako trestný čin. V zahraničí jsou squaty však často brány dokonce jako jistý druh sociálního bydlení. Příkladem může být Španělsko, Nizozemí nebo Dánsko, kde squatting není nelegální.

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 Metodologie

Úkolem teoretické části diplomové práce bylo analyzovat klíčové pojmy jako jsou urbex, mládež, volný čas a prostřednictvím těchto kategorií vytvořit konceptuální rámec empirického šetření. Hlavním cílem diplomové práce je ale analyzovat možnosti využití urbexu v edukaci mládeže.

V této části práce se pokusím pomocí rozhovorů s urbexery odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Využiji kvalitativního pojetí výzkumu tzv. zakotvenou teorii – grounded theory. Výzkumu bude předcházet samozřejmě předvýzkum.

Cílem práce je zhodnotit možnosti využití urbexu při edukaci mládeže. Stanovila jsem si výzkumnou otázku a čtyři otázky dílčí. Hlavní otázka zní:

- Jakým způsobem mohou urbexové aktivity ovlivnit mládež?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak hodnotí informanti urbex jako volnočasovou aktivitu pro mládež?
- Jakým způsobem může urbex pozitivně / negativně ovlivnit uvažování a chování mládeže?
- Jaké poznatky z problematiky urbexu mohou být pro mládež přínosem do budoucího života?
- Jak hodnotí informanti možnosti urbexu v edukaci žáků SŠ?

Metoda analýzy: zakotvená teorie se všemi fázemi kódování (otevřeným, axiálním, selektivním). Cílem zakotvené teorie je vytvoření teorie, která věrně odpovídá zkoumané oblasti a vysvětluje ji. Je to teorie vytvořená induktivně.

Nejvíce bývá využíván přístup, kde se analyzuje přepsaný slovní materiál pomocí tří na sebe navazujících typů kódování. Používá se kódování otevřené, axiální a kódování selektivní. Pro tuto teorii platí podmínka, že data musí být sbírána tak dlouho, dokud nedojde k jejich informační nasycenosti. Tedy tak dlouho, dokud několik po sobě realizovaných rozhovorů (či pozorování) už nepřinese žádné nové informace ke sledovanému problému (Šedřová, 2007).

Zakotvená teorie vychází stejně jako ostatní metody z určitého výzkumného problému, který zužuje prostřednictvím výzkumné otázky. Výzkumná otázka by měla být formulována tak, aby nechala dostatek volnosti k pečlivému prozkoumání jevu. Postupným sběrem a analyzováním dat je pak tato otázka přeformulována tak, aby se její záběr zužoval. Celý

proces sběru a analýzy dat je postaven na hledání pojmů, které se zkoumaným jevem souvisejí, a následném odhalování vztahů mezi nimi.

Cílem zakotvené teorie však není jen tvorba a popis kategorií. V této teorii je zřejmá dynamika dění (strategie jednání, okolnosti, příčiny, následky, časová souvztažnost apod.). Zakotvená teorie může kromě rozhovorů využít i pozorování, studium dokumentů, blogů.

První fází je otevřené kódování, kdy se tvoří koncepty. Jsou konstruovány pojmy vyjadřující určitou myšlenku, princip, nebo obecně platnou zkušenost. Druhou fází je axiální kódování, kdy se hledají teoretické vztahy mezi koncepty. Po ukončení otevřeného kódování znovu provedeme uspořádání ale způsobem na základě spojení mezi nimi. Závěrečnou fází je selektivní kódování, které spočívá ve volbě ústředního konceptu a ve formulaci teorie organizované okolo této centrální kategorie. Jedná se o nejabstraktnější úroveň analýzy, která staví na výsledcích axiálního kódování (Šed'ová, 2007).

V rámci výzkumu jsem použila polostrukturované rozhovory s urbexery a doplnila studiem blogů a informací z dostupných zveřejněných rozhovorů a článků několika informantů.

Etika výzkumu

Každý informant, který byl součástí výzkumu, byl předem upozorněn, k čemu tento druh výzkumu bude sloužit. Všichni účastníci do výzkumu vstupovali dobrovolně. S každým účastníkem byl následně proveden informovaný souhlas slovní formou (Miovský, 2006, s. 280–281). Na základě zákona č. 101/2000 sb. o ochraně osobních údajů, jsou všechna jména respondentů změněna.

Výzkumné otázky a vstup do metodologie

Na začátku, jak už jsem uvedla, jsem se věnovala sběru informací o urbexu, a to z dostupné literatury, novinových článků a blogů urbexerů či urbexových skupin na sociálních sítích. Částečně jsem také vycházela ze získaných údajů z mé seminární práce věnované urbexu jako subkultuře. Důležité také bylo vymezení pojmu volný čas v souvislosti s mládeží. Důležitý pro mne byl zejména samotný výběr informantů.

Jelikož se v této práci zabývám vlivem urbexu na mládež bylo pro mě žádoucí nalezení informantů, jež se věnují urbexu a zároveň jsou pedagogy a mohou ze svých zkušeností objektivně posoudit vhodnost urbexu jako volnočasové aktivity právě pro tuto věkovou kategorii. Podařilo se mi najít pět urbexerů ochotných k rozhovoru a účasti na výzkumu jež je součástí této práce. Tři informanti jsou zároveň i rodiči Neodpustila jsem si proto i otázku pohledu na urbex z této pozice.

4.2 Příprava na výzkum

Výběr informantů

Urbex a s ním spojené aktivity se mnohdy pohybují na hraně zákona, a ne všichni urbexeři jsou známí pod svým pravým občanským jménem. Většina urbexerů používá nick čili přezdívku zejména při prezentaci své činnosti na sociálních sítích. Z tohoto důvodu bylo poměrně obtížné sehnat informanty, kteří by byli svolní k použití jejich občanských jmen. Z důvodu ochrany osobních údajů budu tedy používat jen křestní jména jednotlivých informantů. Najít urbexery, kteří se věnují práci s mládeží a mají tak možnost posoudit urbexové aktivity z pedagogického hlediska nebylo zrovna jednoduché. Pedagogové zřejmě nebudou z těch, kteří by hlásali veřejně svůj vztah k urbexovým aktivitám.

Jako výhodná se mi jevila k získání informantů metoda sněhové koule tzv. snowball sampling. Metoda sněhové koule je technika používaná v sociálních vědách a výzkumu, zejména při sběru dat o skupinách lidí, které nejsou snadno dostupné nebo jsou špatně definovatelné.

Princip této metody spočívá v tom, že začínáte s jedním nebo několika účastníky, kteří spadají do vašeho výzkumného zájmu, a poté se postupně rozšiřujete na další účastníky, které vám doporučí původní informanti. Začala jsem s malým počátečním vzorkem účastníků, které jsem měla k dispozici. Po prvních rozhovorech jsem požádala o doporučení na jiné urbexery, kteří by splňovali zadaná kritéria. Pokračovala jsem ve sběru dat od nových respondentů a dostala doporučení dalších lidí.

Výhody metody sněhové koule spočívají v možnosti získání přístupu k informacím od lidí, kteří by jinak mohli být těžko dosažitelní, což lze říci i o skupině urbexerů. Umožňuje hlubší porozumění sociálním sítím a vzájemným vztahům ve studované skupině.

Nicméně metoda sněhové koule má i některá omezení. Díky tomu, že noví informanti jsou doporučováni již stávajícími informanty může dojít ke zkreslení výběru. Dále může být obtížné určit, kdy je dosaženo dostatečného množství dat pro zahájení analýzy.

Z dřívějšího výzkumu k seminární práci věnované subkultuře urbexerů jsem získala několik kontaktů, se kterými jsem byla v bližší komunikaci. Musela jsem nejprve zjistit, zda někdo z nich nepracuje s mládeží nebo mi bude schopen poskytnout kontakt na jinou osobu, jež bude ochotna spolupracovat na výzkumu. Podařilo se mi překvapivě poměrně rychle sehnat dva informanty, jež pracují jako pedagogové. Následně mi byly poskytnuty další kontakty na potenciální informanty. Ke spolupráci se mi postupem času podařilo ještě získat další tři pedagogy.

TABULKA: CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Jméno respondenta	Věk	Délka věnování se urbexu	Povolání	Vlastní děti
Jirka	43 let	6 let aktivně	Vychovatel v domově mládeže	Ano
Pepa	35 let	4 roky	Učitel na ZŠ	Ne
Michal	28 let	8 let	Lektor zájmových kroužků	Ne
Zuzana	40 let	3 roky	Asistentka pedagoga	Ano
Tomáš	36 let	5 let	Pedagog volného času	Ano

Předvýzkum

Předvýzkum je velmi důležitou součástí výzkumu, a neměl by být opomenut v žádné výzkumné práci. Předvýzkum nám pomáhá lépe se seznámit se zkoumaným jevem či zkoumanou problematikou. Výzkumník má možnost hlouběji proniknout do tématu a zároveň má možnost si ověřit srozumitelnost a jednoznačnost otázek (Disman, 2000, s. 122).

Cílem mého předvýzkumu bylo ověření několika oblastí. Díky osobní zkušenosti s urbexem jsem měla možnost proniknout do komunity urbexerů a seznámit se tak blíže s problematikou. V rámci předvýzkumu jsem si ověřila nejprve sama na sobě a poté i na své dceři srozumitelnost otázek. Se svou dcerou, se kterou jezdívám na urbex, jsem poté provedla rozhovor na nečisto.

V práci jsem také několikrát vedla rozhovor s kolegyněmi na téma urbexu. Spolu s respondentkou Zuzanou, která pracuje jako asistentka pedagoga se mnou ve třídě jsme se kolegyním svěřily, že naší zálibou je objevování a fotografování opuštěných objektů. Pro všechny to bylo velké překvapení, protože obě prý působíme solidním dojmem a rozhodně by tuto aktivitu u nás nepředpokládaly. Vzhledem k tomu, že urbex se opravdu někdy pohybuje na hranici zákona veřejně bych se asi při své profesi učitelky neprezentovala se svými fotografiemi na sociálních sítích. Nepovažuji se za urbexerku v pravém slova smyslu. Ráda a s nadšením se zajedu podívat na doporučené opuštěné místo nebo pokud něco sama dohledám. Nejraději mám ale objevování v rámci cestování, a to nejen po České republice

ale i v zahraničí. Samozřejmě, že si dohledávám základní informace o tom, jak se v dané zemi, kterou chci navštívit, přistupuje v rámci legislativy a případného trestu k urbexerům. V zahraničí také kladu větší důraz na bezpečnost. Jednak kvůli případné jazykové bariéře a složitému vysvětlování, v případě, že by se mi něco stalo a také proto, že se většinou na urbex vypravují se svou dcerou. Ale vraťme se zpět k samotnému výzkumu.

Postup výzkumu

Při výzkumu jsem využila polostrukturovaný rozhovor. Jeho výhodou je určitá míra flexibility, zatímco stále udržuje určitou strukturu a cíle. V polostrukturovaném rozhovoru jsou obvykle připraveny určité otázky, které se mají položit, ale lze je také upravit na základě reakcí a odpovědí informantů. Nejprve jsem si určila cíle rozhovoru a následně jsem si vytvořila seznam otázek a tematických oblastí, které jsem chtěla blíže prozkoumat. Snažila jsem se o to, aby otevřené otázky byly podnětné a umožnily informantům vyjádřit své názory a zkušenosti. Začala jsem s několika obecnými otázkami a postupně se dostávala k detailnějším, podrobnějším. Během rozhovoru jsem se snažila být otevřená změnám směru rozhovoru. Když se objevilo zajímavé téma, které by mohlo být relevantní a využitelné, nechala jsem informanty bez přerušení vyprávět. Ke konci rozhovoru jsem se snažila ujistit, že jsem pokryla všechny klíčové body, které jsem si stanovila. Informanti dostali možnost se vyjádřit a sdělit další informace, které ještě k tématu chtěli doplnit. Jednotlivé rozhovory jsem si nahrávala a v průběhu každého rozhovoru dělala drobné poznámky. Po každém rozhovoru jsem vždy vše přepsala a opoznámkovala a okódovala. Všechny rozhovory postupně prošly otevřeným, axiálním i selektivním kódováním.

4.3 Otevřené kódování

Otevřené kódování označuje pojmy, které se následně seskupují do kategorií. V těchto kategoriích se pak dále tvoří vlastnosti a dimenze vzájemného porovnávání (Strauss, Corbinová 1999, s.43). Několikrát jsem si pročetla všechny rozhovory, které jsem rozdělila na menší části podle témat, o kterých byla řeč. Každé části jsem potom přiřadila kód, který ji nějakým způsobem zobecňoval a popisoval. Zapsané kódy a jejich definice jsem si uložila do tabulky. Definice by měla vysvětlovat, co daný kód znamená a jaké údaje do něj patří. Za pomoci těchto kódů jsem následně utvořila těchto 8 kategorií:

- motivace k návštěvě opuštěných objektů
- sociální aspekt – společnost na urbexu, přátelství, rodičovství

- bezpečnost, pravidla a vybavení
- mentální vyspělost a fyzická připravenost mládeže
- překonávání sebe sama, adrenalin, riziko
- zážitky na urbexu a pocity
- působení a vliv urbexu na mládež
- možnosti využití urbexu v edukaci mládeže

Kategorie č. 1 Motivace k návštěvě opuštěných objektů

Vlastnosti

- společné zážitky
- odpočinek, relax
- poznávání nových míst s kusem historie

Jako první kategorii jsem zvolila motivaci k urbexu. Myslím si, že je velmi důležité se zabývat tím, proč je urbex populární aktivitou a co vede lidi k tomu, aby se urbexu věnovali.

Všichni dotázaní uvedli, že se zajímají o opuštěné objekty a historii a že mají rádi tajemné, neobvyklé či jinak nevšední objekty či prostory. Motivace jednotlivých informantů jsou podobné. Respondenty, kteří jsou již rodiči, jejich rodičovská role do jisté míry ovlivňuje.

Respondent Jirka uvedl: *„Motivací pro mě je asi to, že jsem na urbexu se svými dětma a můžu sdílet s nima společný zážitky. Urbex je pro mě o poznávání toho, co člověk stvořil, opustil a příroda si to pomalu ale jistě bere. Je úžasný pozorovat ten zánik – pokaždé je to jiné. Každý místo má svoji specifickou atmosféru. Baví mě to vnímat všechno okolo – představuju si, kdo tam bydlel nebo pracoval a co všechno tam asi zažil. Vůně, barvy, světlo, energie místa, to vše mě fascinuje. Jsou místa, která jsou tak specifická, že si mi ani nechce odcházet a pak jsou místa, kde je tam tak těžká atmosféra, že ten průzkum fakt není na dlouho. Párkrát se mi už stalo, že jsem měl tak moc divnej pocit, jako by se uvnitř mě něco sevřelo a něco mi říkalo, hele vypadni odsud, mazej... Ale přes to všechno rád poznávám nová místa s kusem historie.“*

Pro respondentku Zuzanu je urbex také společným koníčkem se synem: *„Urbex baví i syna, takže je to náš společný koníček. Ale urbex moderní je a v poslední době až moc. A já mám ráda zajímavé a nevšední věci, historii. Na urbexu vypnu, zapomenu na starosti a věnuju se jenom tomu objektu. Snažím se tak nějak s tím objektem spojit, popouštím uzdu fantazii a představuju si kdo tam žil nebo jak se třeba v té opuštěné továrně lidem pracovalo.“*

Tomáš díky urbexovým aktivitám přichází na jiné myšlenky. Urbex je pro něj prostředkem jak si „vyčistit hlavu“. *„Protože dělám v práci s děckama a doma mám taky*

dvě děti, tak si potřebuju čas od času vyčistit hlavu, přijít na jiné myšlenky, odpočinout si. S manželkou jezdíme na výlety s dětma docela často.“

Pepa to má s motivací k urbexu trochu jinak, protože sám ještě děti nemá, je spíše samotář, ale na urbex jezdí s kamarády: *„K urbexu jsem přišel náhodou od neustálého pokukování na opuštěné budovy. Prostě mě něco na tom lákalo, mrknout se dovnitř jak to tam vypadá...jsem od malička hodně zvědavý. Mám rád vše tajemné a nepřístupné a když mám volno tak si potřebuju pořádně vyčistit hlavu. Někdo chodí do hospody a já na urbex- no ono se to dá spojit dohromady. V práci toho mám za celý týden někdy plný zuby. Pracuju ve škole v docela velkém městě a mám těch lidí fakt někdy až nad hlavu. Nemám rád davy a vždycky když jsem v nějakém městě, tak mě zajímají okrajové části, místa, kde moc lidí nepotkám.*“

Respondent Michal také ještě vlastní děti nemá a uvádí následující: *„Řekl bych, že mě motivuje asi zájem o historii a dobrodružství, ale nic vyloženě konkrétního. A taky jak už jsem říkal kamarád, který mě vzal s sebou na jeden urbex a mě to chytlo a teď se tím bavím. A inspirací pro mě byla jedna kniha...bible urbexerů.. od Ninjaliciuse...“*

Kategorie č. 2 Sociální aspekt – společnost na urbexu, přátelství, rodičovství

Vlastnosti

- společné zážitky – s dětmi, s manželkou, s přáteli
- sdílení urbexových zkušeností na sociálních sítích

Urbex může být i rodinnou aktivitou stmelující generace. Může poskytovat dobrodružství, adrenalinové zážitky, odreagování od každodenních povinností a všednosti běžného života. Může posilovat vztahy mezi rodiči a dětmi, mezi lidmi stejně smýšlejícími.

Respondent Jirka uvádí: *„Na výpravy nejčastěji jezdím s mýma dětma. Syn má 17 a dcera 13 let. Je to s nima fajn, já nejsem sám a vím, co dělají ve volném čase. Jezdíme většinou autem, občas i bussem nebo vlakem. Jsem rozvedený, a tak jsem rád, když s dětma můžu trávit čas tak, jak nás to baví všechny. Párkrát jsem byl sám, ale neužil jsem si to tak jako když jsem s děckama.*“

Pepa, ač je založením samotář, tak na urbex jezdí s kamarády: *„Jsem založením spíš samotář, ale na urbex jezdím s kámošema. To je totiž parta lidí, kteří vidí svět podobně jako já a rozumíme si. Málokdy jedu sám. Ono mě to samotného ani moc nebaví. Je super sdílet zážitky. Je to větší pohodička, pokecáme, probereme život... Pak zajdeme na pívko. Super relaxačka. No a po takovém víkendu na urbexu zase návrat do školy s úsměvem a čistou hlavou.*“

Michal si vybírá opuštěné objekty spolu s bratrem a přáteli podle společných preferencí: *„Začínal jsem a občas ještě jezdím sám. Většinou ale jinak s bratrem, přáteli.*

Podle toho, jak máme kdo volno a co je v plánu navštívit. Vždycky dáme hlavy dohromady, probereme, co se nám jeví jako dobrý... čemu dáme přednost a taky hlavně kdo co našel... na tom ty naše výpravy taky hodně stojí. “

Zuzana tráví volný čas se synem a přiznává, že je to pro oba společný koníček: „Urbex baví i syna, takže je to náš společný koníček. Trávíme tak čas společně, což nebývá u pubertáků zrovna časté. Puberták a jezdí s matkou! Bože! To se dneska úplně nenosí, to není moderní!“

Tomáš bere na urbexové lokace manželku a pokud se mu zdá místo vhodné, tak bere s sebou i své děti: „Společně s manželkou čas od času vyhledáme nějakou zajímavou lokaci. Zjistíme si o ní co nejvíc informací a pak si vše důkladně naplánujeme. Občas bereme děti sebou. Záleží, kam jedeme a podle toho se rozhodneme, jestli je vezmeme nebo budou u babičky. Je to společný koníček. Máme to rádi. “

Sdílení společných zážitků na sociálních sítích je v poslední době velmi populární. Ne všichni urbexeři uvádí při prezentaci svých fotografií své občanské jméno. Někteří si však nechávají své fotografie ve svých archivech. Z dotázaných respondentů pouze Tomáš uvedl, že zveřejňuje své fotografie.

Tomáš kromě jiného fotí i tzv. nurbex – akty v prostředí urbexu: „Občas přispěju nějakou fotkou na urbexerský skupiny, ale pro mě jsou fotky především pro uchování toho pocitu z toho místa. Některý jsou pro mě osobně hodně důležitý, vždycky se spojí s nějakým příběhem, zážitkem nebo momentem... stačí zajímavý, netradiční světlo a je to kouzelný. Nemám ani moc potřebu chodit s kůží na trh a moc se prezentovat. Moje žena taky není z těch, co by všude cpala svoje fotky. Hlavně ty naše hanbatý..ty máme dobře uložený. “

Tomášovi děti jsou aktivnější na sociálních sítích: „Děcka jsou trošku akčnější, než my se ženou. Docela pravidelně dávají svoje fotky na různé skupiny. No a asi jako většina lidí tak i děcka mají svoje přezdívky. On když je člověk veřejně známej, tak se úplně nechce chlubit tím, že dělá urbex..ne vždy je to totiž úplně legální.. občas vlezeme otevřeným oknem nebo sklepem, takže je diskutabilní, jestli je to legální nebo ne.... teda spíše ne. no. “

Kategorie č. 3 - Bezpečnost, pravidla a vybavení

Vlastnosti

- bezpečnost na prvním místě
- dodržování pravidel urbexu
- důraz na řádné vybavení

Oblast věnovaná bezpečnosti, pravidlům a vybavení jako prevenci předcházení úrazům a případným konfliktům se odvíjela od faktu, zda se urbexových aktivit účastní spolu s respondenty i jejich děti. Všichni dotázaní sebou na urbex berou velmi podobné vybavení, doplňky se liší podle preferovaných objektů. Některé plánované urbexové výpravy vyžadují specifické vybavení. Jako příklad bych uvedla průzkum štol, kanalizací a stok, kde je zapotřebí opravdu specifická výbava a určitá zdatnost jak psychická, tak i fyzická.

Pro respondenta Jirku, který jezdívá na urbex s dětmi je bezpečnost na prvním místě: „*Když jste s dětmi je to víc o tom, že musíte dbát na bezpečnost, a tak nějak víc přemýšlím, jestli na tu, kterou lokaci jet nebo ne.*“ Ne každá lokace je totiž pro děti a mládež vhodná. Je to vždy o vyhodnocení možných rizik a posouzení, zda pořízení fotografií za případné riziko stojí. Z pohledu rodiče a vlastní zkušenosti můžu říct, že bezpečnost vnímám jako stěžejní, a to především jsou-li se mnou mé dcery.

A k dodržování pravidel urbexu Jirka uvádí: „*Pokud není člověk úplněj dement, tak by se měl chovat slušně a neměl by ničit majetek někoho jinýho, do kterýho jsem mu nelegálně vlezl, že jo? Samozřejmě, že dodržujeme pravidla urbexu.*“

Na plánovanou urbexovou akci je potřeba se pořádně vybavit. Jirka je opravdu v tomto ohledu zkušený a pomáhá mu i dcera: „*Na urbex vždycky oblíkáme sportovní hadry, něco, co není moc barevný a nepřitahuje pozornost lidí a hlavně, co mi nebude líto když případně roztrhnu nebo zničím a pořádný boty. Tenisky fakt vhodný nejsou. No a taky čelovky, powerbanka. Pít a nějaký jídlo. O to se stará dcera, vždycky nám něco zabalí sebou. A taky lékárničku pro jistotu. No a každé máme svůj foťák.*“

Respondent Pepa má jasno v tom, že by samotné děti bez dozoru dospělé osoby na urbex nepustil: „*Takže urbex určitě není pro každého. A hlavně bych děcka na urbex nikdy nepustil samotné. I když mi je jasný, že opuštěný domy jsou pro mladý super zajímavý... může se tam scházet jejich parta, nikdo nevidí, co se tam děje... No a ve velkých areálech se taky může pěstovat tráva nebo vařit drogy.*“

Když přišla řeč na vybavení tak znovu zdůraznil bezpečnost: „*Především chci říct, že to není jen o správném vybavení, ale o tom, chovat se bezpečně a zbytečně neriskovat. No a z vybavení určitě rukavice, vyšší boty a v dole helma, měřič plynů a popřípadě maska. Já mám totiž hodně rád i průzkum štol a občas i vlezu do kanalizačního systému. To jsou fakt mega super fotky, který jen tak někdo nepořídí. No a taky vždycky sebou беру powerbanku, mobil a foťák, stativ a někdy i světla...a lékárničku do batohu.*“

Respondent Michal však přiznává, že občas riskuje ale předpokládá, že se bude chovat zodpovědněji až bude sám rodičem: „*Myslím si, že bezpečnost je na prvním místě...*“

Jo, občas riskuju a zpětně si říkám, že to byla blbost... ale asi ještě nemám takovou zodpovědnost, když ještě nejsem rodič. Zatím mám jen zodpovědnost sám za sebe a sám sobě.“ Ve vybavení má i paralyzér a pepřový sprej na sebeobranu: „Za nezbytné vybavení považuji pevné boty a ideálně dlouhé pevné kalhoty, rukavice, nejlepší jsou protiřezné, baterku, telefon, něco na sebeobranu, ideálně sprej nebo paralyzér a powerbanku a mobil. Nosím i malou lékárničku se základním vybavením.“

Zuzana se rozpovídala o jedné příhodě, která se jim na urbexu stala a zdůraznila důležitost dodržování bezpečnosti a eliminace případných rizik: „Fakt jsme si tehdy dávali bacha, aby se pod náma něco nepropadlo nebo tak něco. Takže nejdřív šla kolegyně a po ní i my. Děcka jsme poučily, že nemají dělat žádný blbosti, jen fotit a koukat kam šlapou. Jako dávat si pozor kam šlapeš je fakt důležitý... Řekla bych, že je potřeba si uvědomit, jestli případný riziko stojí za ten risk a za ty fotky.“

K vybavení Zuzana uvedla: „No vybavení... pořádný oblečení, rukavice, pořádný boty... taky míváme v batohu náhradní oblečení a pití, jídlo... víc už asi nic... vlastně ještě jo... foťák... bez foťáku se na urbex nechodí... a taky je dobrý mít mobil pro případ, že se ti vybije foťák... a powerbanku pro případ, že se ti vyšlehá mobil...lékárničku pro všechny případy.“

Tomáš zdůrazňuje bezpečnost především pokud jede na urbex se svými dětmi: „Protože to už byl fakt barák na spadnutí, tak jsme jen dům obešli. Jedna strana střechy už byla hodně propadlá, tak jsme neriskovali, obzvlášť když s námi byla děcka. Párkrát jsme byli i v opuštěné továrně, ale tam jsme děcka nebrali. Sice to bylo fakt super vidět ty stroje a pro děcka to mohlo být poučný to vidět v reálu, jak taková fabrika kdysi vypadala, ale bezpečnost především. Takže jsme děcka nechali u babči a užili si to s ženou.“

Na otázku, jestli je urbex vhodnou aktivitou pro mládež odpověděl takto: „Určitě ano, a to za předpokladu, že se budou dodržovat pravidla, nebudou se dělat hovadiny, nebudou se vytahovat a zbytečně riskovat. Mladý lidi může lákat pocit svobody, taky příchut' „zakázaného ovoce“ a toho být tak trochu na hraně zákona. Samozřejmě, že urbex není vhodný pro všechny. Rozhodně ne pro ty, co by hned všechno rozkradli a rozprodali nebo rozmlátili.“

Jako jediný zdůraznil i náhradní oblečení: „Nejdůležitější je pořádný vybavení. Oblečení včetně rukavic. Ideálně v batohu mít náhradní nebo i v autě. Nikdy nevíš, v jakém stavu z urbexu vyjdeš. Někdy bývá hodně prachu a bordelu všude a vyjdeš jako nějaký horník. To je pak dobrý se převlíknout. No a taky asi nabítej mobil, ideálně powerbanka, foťák, stativ. A když jdeme na urbex večer tak ještě svítilnu nebo čelovku.“

Kategorie č.4 Mentální vyspělost a fyzická připravenost mládeže

Vlastnosti

- fyzická kondice
- mentální vyspělost

V odpovědích na otázky vhodnosti či nevhodnosti urbexu jako volnočasové aktivity pro mládež se u všech respondentů objevil aspekt mentální a fyzické připravenosti.

Respondent Jirka považuje za důležitou fyzickou připravenost: „*Určitě teda musí mít člověk dobrou fyziku, protože člověk se fakt musí udržovat ve formě. Občas někdy musíš vyšplhat, vyhoupnout se na plot. Obě děti se vrcholově věnují sportu, tak musí dávat asi víc pozor, aby se jim něco nestalo. Hodně času tráví ve fitku. Jsou zodpovědní a dávají pozor, kam šlapou. Můžu říct, že se dobře umí orientovat v terénu.*“

Výchovu, fyzickou připravenost, ale i mentální stránku zmiňuje respondent Pepa: „*Asi hodně záleží na věku, na rozumové vyspělosti, ale taky na fyzice, na tom jak je ten člověk vychovávaný. Na urbexu se můžeš s leccíms potkat, hodně věcí tě překvapí hlavně když nečekáš.*“

Respondent Michal kromě fyzické i mentální vyspělosti považuje za velmi důležité i eliminaci rizika: „*Pro děti urbex asi moc vhodný nebude, pro mládež ano. Ale záleží na věku a člověku od člověka. Na tom, jak je kdo mentálně vyspělý a chápe rizika. Myslím tím jako mentální vyspělost a taky zdatnost. Myslím si, že taky hodně záleží na tom, jaký to děcko nebo mladá člověk je, jak se chová, jestli zbytečně neriskuje, jestli nejde do rizika jen pro to, aby byl in, aby se odlišil od jiných.*“

Zuzana kromě jiného ještě uvádí i rodinné vztahy, komunikaci a důvěru: „*Ono záleží na tom, jak to děcko chápe, jestli je rozumově i fyzicky schopný absolvovat nějakou víc náročnou akci. Některý děcka jsou kolem deseti už v klidu a dá se s nima mluvit, jiný ne. Ono záleží taky na tom, jak jsou děcka doma vedený, na tom, jak se s nima komunikuje. Když chceš na urbex, tak musíš to mít v hlavě srovnaný.. vědět, co očekáváš, co chceš... musíš být zodpovědný za sebe ale i za druhý lidi... být na tom dobře fyzicky...*“

Tomáš ze své pozice rodiče klade především důraz na důvěru a připravenost: „*Jde o to, jestli už dokážou chápat pravidla a dodržovat bezpečnost nebo jsou ještě ve fázi, že si chtějí jenom něco dokázat a rizika jsou pro ně vedlejší. Někteří nebudou v cajku ani když jim bude 20 let, takže fakt záleží na té mentální vyspělosti. Když na urbex s děckama tak vždycky s dospělákem, ať jsou pod dohledem. Jako rodič to už vnímám asi jinak. Musím svým dětem věřit a důvěřovat, že neudělají nějakou blbost, když pojedou na urbex samotní.*“

Odpovědi respondentů se v základě shodují. Respondenti, jež už jsou rodiči ještě navíc kladou důraz na důvěru ve své potomky a zdůrazňují bezpečnost.

Kategorie č.5 Překonávání sebe sama, adrenalin, riziko

Vlastnosti

- překonávání sebe sama, svých limitů
- adrenalin
- riziko

Urbex a s ním spojené aktivity sebou nesou různé překážky ať už fyzického či mentálního rázu. Urbex je o překonávání sebe sama, o vystupování z komfortní zóny a o jejím posouvání, o stále se zdokonalování ve vyhledávání vhodných lokací, adrenalinu a zážitcích.

Respondent Jirka jezdí na urbex se svými dětmi a zmínil první společný urbex a rozpovídal se o tom, jakou proměnou prošla jeho dcera, jak se změnilo její chování a jak dokázala vystoupit z komfortní zóny: „Syn byl poprvé tak nadšený, že nemluvil o ničem jiném, a tak mladší dcera to chtěla taky zkusit. No chvíli jsme se synem jezdili jen my dva a po čase jsme ji vzali s sebou. No, ji to chytlo taky hodně. Ona je taková hodně do všeho hrrr, tak jsem ji musel ze začátku hodně hlídat a furt vysvětlovat, že musí být především opatrná a dávat pozor kam šlape a tak. První urbex byl pro ni trošku vystoupení z komfortní zóny. Hodně dbala na svůj zevnějšek. Neupravená by nešla ani s košem s odpadkami. No a teď už ji nevádí, že se ušpiní. Stala se z ní holka do nepohody, jen tak něco ji nerozhodí. A to jsem teda strašně moc rád.“

Respondent Pepa zmínil rizika, která se mohou na urbexových lokacích vyskytovat: „Na urbexu se můžeš s leccíms potkat, hodně věcí tě překvapí hlavně když nečekáš. Někdy je to hodně o adrenalinu, o překonávání sebe sama. Taky se nesmíš bát pavouků, temných zákoutí a tak... Takže urbex určitě není pro každého. A hlavně bych děcka na urbex nikdy nepustil samotné. I když mi je jasný, že opuštěné domy jsou pro mladý super zajímavý. může se tam scházet jejich parta, nikdo nevidí, co se tam děje.“

Respondent Michal díky věnování se urbexu jako svému koníčku překonal sám sebe a zmínil i fyzickou připravenost: „Jsem schopnej reagovat i ve stresových situacích, překonávám sám sebe, posouvám svoje hranice. Dřív jsem se bál výšek, ale v podzemí se mi moc líbilo... tak jsem si dal za úkol svůj strach z výšek překonat. Zjistil jsem, že je vše o nastavení „toho něčeho“ v hlavě... Celkově se mi daří i třeba orientace na mapě, v terénu. No, a to mě taky docela trápilo... když mám učit zeměpis a jsem byl marnej v mapách... No a obratnost, zdatnost. Musíte zvládnout přelézt plot, plazit se. Vzhledem k tomu, že učím tělocvik tak vím, jak bídne na tom děcka v dnešní době jsou. Neříkám, že jsou na tom všichni zle, ale většina

jich je hrozně lenivá a nic se jim nechce. Mladý člověk může být opatrnější než čtyřicátník... záleží asi taky na tom, jak kdo zvládá stres, jestli nemá nějaký fobie, z něčeho strach.“

Respondentka Zuzana v rozhovoru uvedla svou zkušenost z průzkumu bunkrů a podzemí a přiznala, že vystoupila ze své komfortní zóny díky synovi: „*No byli jsme spolu i na Helu v Polsku, tam bylo mraky bunkrů. To byl pro syna úplněj ráj... Prošmejdil tam kde co.. já teda chodila s ním a on se za odměnu, že jsem vlezla i tam, kam bych normálně nestrčila ani hlavu, se mnou musel odpoledne k moři vyvalit na pláž.*“

Tomáš se k této otázce vyjádřil následovně: „*Musej být odolný vůči stresu, zvládat zátěžový situace, hned se ze všeho nesesypat, když szrovna něco podělá nebo nedaří podle představ.*“

Kategorie č. 6 Zážitky na urbexu a pocity

Vlastnosti

- zážitky na urbexu
- pocity, vnímání místa

Pokud se rozhodnete absolvovat, byť i jedinou urbexovou výpravu, tak vám zaručuji, že se nudit určitě nebudete. Ať už vaším cílem bude jakákoliv lokace vždy to bude o notné dávce adrenalinu, o tom, že vlastně tak nějak děláte něco, co se až tak úplně nemá – takový ten pocit rozpolcenosti, když se nacházíte mezi tím, co se smí a co už je tak trochu i za hranou nebo na hraně zákona. Zážitky z urbexu mohou být jak pozitivní, tak i negativní. Každé opuštěné místo má své genia loci, své kouzlo, jedinečnou atmosféru a na každého může působit jinak.

Jirku na urbexu zajímá kromě jiného i atmosféra a energie místa: „*Urbex je pro mě o poznávání toho, co člověk stvořil, opustil a příroda si to pomalu ale jistě bere. Je úžasný pozorovat ten zánik – pokaždé je to jiné. Každý místo má svoji specifickou atmosféru. Bavi mě to vnímat.. všechno okolo – představuju si, kdo tam bydlel nebo pracoval a co všechno tam asi zažil. Vůně, barvy, světlo, energie místa, to vše mě fascinuje. Jsou místa, která jsou tak specifická, že si mi ani nechce odcházet a pak jsou místa, kde je tam tak těžká atmosféra, že ten průzkum fakt není na dlouho. Párkrát se mi už stalo, že jsem měl tak moc divnej pocit, jako by se uvnitř mě něco sevřelo a něco mi říkalo, hele vypadni odsud, mazej... Každý místo má svoje kouzlo, jinou energii. Ne všude jsou ty energie zrovna příjemný.*“

Pepa se setkal na svých výpravách i s vandalismem a graffiti a zmínil i svůj koníček vyhledávání muralů: „*Na urbexu se setkáváme s vandalismem, to jo. Někdy je na tom místě teda opravdu strašný nepořádek až bordel. Jednou jsme i lehce uklidili v jednom domečku. Bylo vidět, že tam někdo hodně věcí odvezl a bylo to tam takový rozházený. No a tak jsme to*

srovnali. Často jsou na lokacích i graffiti... jednou jsme jeli přes Tursko a věděli, že tam má někde být mural od JWMind strike. Tak nebylo co řešit, šlo se hledat. Měli jsme velký štěstí. Dcera se zeptala jednoho klučiny, co stál na zastávce a ten nás osobně dovedl až do objektu. To byl asi náš nejsnazší urbex. “

Zmínil také vyhledávání urbexových lokací na dovolené: „Skoro na každé naší společné dovolené se naskytne příležitost k průzkumu. Jednou jsme takhle podnikli prozkoumávačku na dovolené v Chorvatsku. Narazili jsme na jeden opuštěný hotelový komplex. Bylo to parádní. Nakonec jsme se tam vrátili druhý den a pořádně nafotili. Dlouho jsem přemýšlel, proč je to tam všechno opuštěné. “

Ne každé lokace jsou vhodné pro všechny a na některé je potřeba se pořádně vybavit. Jeho koníčkem je průzkum štol a kanalizací a do těchto prostor je potřeba speciální vybavení. Zmínil také zkušenost své dcery: „Asi průzkum štol, kanalizací – tam bych byl hodně opatrný. Tam bez speciálního vybavení bych nevlezl já, ani bych tam nepustil děti. Dcera měla kdysi problém při prohlídce jeskyní, měla takovej záchvat. Bála se, že se jeskyně sesype a že zabloudíme. Takže od té doby do jeskyní nechodíme. A myslím si, že by při prozkoumávání podzemí na tom mohla být stejně. Takže asi nějaký strach, fobie. No ne všechny urbexové lokace jsou vhodné pro všechny. “

Zmínil také svou zkušenost s nálezem pěstírny konopí v jednom opuštěném areálu: „No a ve velkých areálech se taky může pěstovat tráva nebo vařit drogy. Jednou jsme takhle našli pěstírnu konopí.. To jsme teda maširovali hoooodně rychle zpátky..ten pocit, že každou chvíli zazní policejní houkačky a skončíme v poutech... Jen kámoš si tehdy vzal vzorek.. utrl si „kytku“.. prý jako dárek pro manželku, že bude mít svátek... a porušil tak pravidla urbexu.. neodneseš si nic než jen fotky...“

V případě, že by se na daném místě setkal s Policií ČR těžko by vysvětloval, co v areálu pohledával obzvlášť v případě, že se tam nacházela pěstírna konopí.

Michal mluvil o tom, že ho dané místo musí něčím zaujmout: „Nejsem ten typ urbexera, že bych se věnoval nebo upřednostňoval nějaký typ opuštěných objektů... mám rád domy, továrny, industriál obecně, ale také vojenské objekty, kryty civilní obrany... Objekt mě musí něčím zaujmout, mít své kouzlo... těžko se to definuje. “

Respondentka Zuzana zase vzpomínala na svoje zážitky z dětství a na to, jak se dozvěděla, že „prozkoumávačky“ byly vlastně urbexem: „Vyrůstala jsem ve Šternberku a spolu se starším bráchou a jeho kámošema jsem chodila na prozkoumávačky – tak jsme říkali tomu když jsme lezli do prázdných domů a zahrad s chatkama. V Olomouci jsme zase lezli do kanálů- vzpomínám si na to jak jsme lezli po takovým žebříku dolů a taky jsme lezli

do jakých si trubek co vedli pod mostem a tam jsme potkali bezdomovce, co tam přespávali. Že se tomu říká urbex jsem donedávna netušila. ... V práci mi jednou říkala kolegyně, že byla na urbexu a tak jsme se s ní jednou vydala zjistit o co jde v reálu. Zjistila jsem tak, že už jsem vlastně na urbexu několikrát byla... ale nevěděla, že to má i nějaký název. “

Také se zmínila o představivosti, fantaziích a své zálibě v návštěvě opuštěných nemocnic, ale i o historických souvislostech: „A já mám ráda zajímavé a nevšední věci, historii. Na urbexu vypnu, zapomenu na starosti a věnuju se jenom tomu objektu. Snažím se tak nějak s tím objektem spojit, popouštím uzdu fantazii a představuju si kdo tam žil nebo jak se třeba v té opuštěné továrně lidem pracovalo. V archivu jedné takové továrny jsem strávila něco přes tři hodiny a četla si záznamy. Docela mě to teda zarazilo, co tam všechno bylo, ale čtení zajímavé. “

„Já mám teda nejraději domy, nemocnice. Kdysi jsem pracovala v nemocnici jako sanitářka, a tak mám k nemocnicím takovou nostalgii... Prostě je mi to prostředí blízké... Syn ten je blázen do vojenských objektů. Pořád někde lítá s partou kamarádů a věnuje se airsoftu. “

Občas zapojí do urbexu kromě syna i manžela a to během cestování na dovolenou: „No úplně náhodou jsme projížděli jednou malou vesničkou a úplně na konci byl takovej dům, který mě něčím zaujal..ani nevím čím.. prostě jsem se tam vrátila a oznámila, že se tam musím podívat. Manžel a syn jen koukali... no. Ono to nebylo poprvé, co jsem tohle udělala... Vystoupili z auta a šli se mnou. Nikde nikdo nebyl. Dveře domečku šly normálně otevřít... tak jsme šli dál... Asi tam žil manželský pár ...podle fotek a vybavení. děti neměli... aspoň jsme nikde nenašli žádné fotky. Paní sbírala panenky a kočárky...jedna místnost jich byla plná. Bohužel už tam hodně zatíkalo a na některých kočárkách už byla plíseň... Bylo mi tam docela úzko... takový divný pocit jsem z toho měla... Udělali jsme pár fotek dole a šli nahoru do podkroví. Tam byla nádherná ložnice ale už taky tam hodně zatíkalo, ale mělo to svoje kouzlo. Už se pomalu stmívalo a v té ložnici bylo krásné světlo... Jinak jsme v Polsku už na nic nenarazili, ani jsme to neměli v plánu. “

Tomáš se svou ženou spojil zájem o urbex s focením aktů, s tzv. nurbexem: „No asi teda mám nejraději ty domy, zámky, tvrze... Rád fotím nurbex – dělám nahatý fotky svojí ženy a továrna byla teda hodně dobrá, tam se fotilo...no byla to jízda...ale fotky byly nádherný... žádný porno, ale lehká erotika to jo. “

Tomáš také zmiňuje rozkrádání a následné rozprodávání věcí z urbexu: „Mladý lidi může lákat pocit svobody, taky příchut’ „zakázaného ovoce“ a toho být tak trochu na hraně zákona. Samozřejmě, že urbex není vhodný pro všechny. Rozhodně ne pro ty, co by hned všechno rozkradli a rozprodali nebo rozmlátili. “

Kategorie č. 7 Působení urbexu na mládež, možnosti využití urbexu v edukaci

Vlastnosti

- získání nových dovedností
- zkušenost pro život – setkání se sociálně patologickými jevy
- využití urbexu v edukaci – zájmový kroužek, vyučovací předměty na SŠ

Velmi důležitou otázkou je vliv urbexu na mládež a možnosti jeho využití v edukaci mládeže, což je také hlavní výzkumnou otázkou této práce.

Respondent Jirka uvedl jakým způsobem urbex ovlivnil jeho děti: „*V každém případě, si obě moje děti rozšířily obzor. Zajímají se o historii toho, co prošmejdlíme a nafotíme. Začali víc řešit vybavení do přírody a na cesty a z dcery už není taková fíflena, jak bývala. Už je z ní holka do nepohody. Děcka mají možnost poznat svět architektury z trošku jiného úhlu pohledu....*“ „*Můžu říct, že se dobře umí orientovat v terénu. No a zajímá je i historie, takže si pak dohledávají informace o místech, kde jsme byli. Takže jo, umí toho díky urbexu docela hodně.*“

Průzkum opuštěných míst může mít negativní i pozitivní důsledky asi jako skoro všechny aktivity v našem životě. Něco na nás zanechá pozitivní dojem, líbí se nám to a něco se nám prostě nelíbí. No a když se nám něco nelíbí, tak to asi moc často a dobrovolně dělat nebudeme.

Jirka také mluvil o účtě k výtvorům jiných lidí: „*Pokud není člověk úplněj dement, tak by se měl chovat slušně a neměl by ničit majetek někoho jinýho, do kterýho jsem mu nelegálně vlezl, že jo? Pozitivní věc může být třeba ta, že si mladí začnou víc vážit svých věcí, věcí druhých, získají úctu k tomu, co vytvořil někdo jiný. Ono totiž nikdo neví, co ho jednou v životě potká, jestli nebude muset taky narychlo opustit svůj domov a kdo mu potom do jeho majetku bude ložit.*“

Na otázku ohledně setkání se s bezdomovci, narkomany či squotery odpověděl: „*Jo, setkali jsme se s bezdomovcem. A úplně v pohodě. Dal jsem mu cigarety, pokecali jsme o životě a děcka se ho ptali proč ze sebou něco neudělá. No pán byl vstřícněj, povídal o tom, co ho potkalo, jakej měl život. Měli jsme sebou řízek s chlebem, tak jsme mu taky jeden dali a taky cígo No a jednou jsme vlezli do takové hezké vilky a už tam někdo squotoval. To byla taky dobrá zkušenost. Do té doby jsem si myslel, teda hlavně v televizi kdysi bylo něco o squoterech, že je to verbež, co obsadí barák a dělá tam bordel. No změnil jsem názor. Měli tam naklizeno a čisto, což mě teda překvapilo. Původně jsem se omlouval, že jsem jim vlezl do baráku – myslel jsem, že jsou to majitelé.*“

Společnou aktivitou související s urbexem je vedení společné kroniky: „*Vedeme si takovou jakoby kroniku, dáváme si sem fotky a informace kdy, kde jsme byli, kde byl vstup a co jsme*

tam zažili. Fotíme všichni tři a vzájemně si potom fotky ukazujeme a kritizujeme a vedeme hodně dlouhé rozhovory... Každý z mých dětí má trochu jiné vidění světa, a tak se někdy nestačím divit. Je parádní potom porovnávat fotky z jednoho urbexu – každý má jiný úhel pohledu, jiné oko. Každý to vnímá jinak. “.... „Můžou se toho hodně na urbexu naučit. Každý objekt je jinej, má jiné kouzlo, jinak na tebe působí. Někde je to jako časová schránka... zastavil se tam čas třeba i před více jak 50 lety. Děcka mají možnost pozorovat, jak tehdy lidi žili, co se jedlo, pilo, jaké vycházely časopisy, co se dávalo v televizi. Poznat tu dobu jinak než z vyprávění. Navíc se můžou zamyslet nad tím, proč je to místo opuštěné, co vedlo lidi k tomu, že odešli. No a taky samozřejmě to musí mít v hlavě srovnání a být na tom dobře i po fyzické stránce.“

Respondent Pepa jako učitel zeměpisu se zamyslel nad využitím urbexu právě v tomto vyučovacím předmětu: *K zeměpisu mě asi napadá, že by se studenti mohli zamyslet nad důvody opuštěnosti objektů z pohledu geografie, přírodních podmínek, změn klimatu. Dal by se vymyslet i projektový den, který by jednotlivé předměty propojil. Na urbex se dá pohlížet z různých úhlů. Uspořádat by se dala i přednáška, ale to by musel někdo jinej než já, aby se neprofláklo, že dělám urbex. On se teď docela řeší ten etickej kodex učitele. Jako někdo ví o tom, že jezdím na urbex ale jsou lidi, kterým bych to teda raději neříkal.“*

Vzpomněl také na skupinu You tuberů, jež natáčí na urbexových lokacích videa a následně prodává kradené věci z těchto lokací na různých internetových bazarech: *„No existují poctiví urbexeři, ale taky šmejdi, a to zrovna ti, kteří mají velkou sledovanost na You Tube. Což je teda docela průšvih. Vím, že určitá skupina krade i v zahraničí a pak to u nás prodává. Snad už má být podané i trestní oznámení na jednoho z nich. Viděl jsem prodávat křeslo, invalidní vozík, pitevní stůl i rakve. Ale tohle už fakt není ten urbex, jaký by měl být.“*

Michal se podělil o své zkušenosti při práci s dětmi v turistickém kroužku: *„Vedu turistický kroužek, setkáváme se každý čtvrtek a dvakrát za měsíc máme i víkendovou akci. S turistákem pořádáme i vícedenní akce o prázdninách. Při jednom takovém našem putování jsme narazili na jednu opuštěnou chatu. Šel jsem to sám omrknout a potom tam vzal i pár děcek. Vysvětlil jsem jim základní pravidla, jak se mají chovat, že se můžou jenom dívat, prohlížet, ale že nebudeme nic odnášet, přemísťovat. Chatu jsme si pořádně prolezli a nafotili. Po návratu jsme zjišťovali, komu patří, a kdo tam jezdíval. Podle některých fotek a písemností co jsme našli, jsme zjistili, že tam jezdíval jeden známý herec se svou přítelkyní. Byla to dobrá zkušenost. Děti byly nadšené, moc je to bavilo.“*

“ V rámci turistickýho kroužku občas jedeme na výlet na nějakou zříceninu. Dalo by se vyhledat víc opuštěných míst v okolí, zajít tam, nafotit a pak si udělat besedu. Občas mladý

lidi mají neskutečný postřehy, vidí svět jinak než starší lidi. Asi ještě nejsou tak moc ovlivněni předchozí zkušeností a nevidí tak moc věci černě. “

Zuzana vidí v praktikování této záliby většinou pozitivu: „Když chceš na urbex, tak musíš to mít v hlavě srovnaný.. vědět, co očekáváš, co chceš.. musíš být zodpovědný za sebe ale i za druhý lidi.. být na tom dobře fyzicky... takže tohle všechno je pro mladý a nejen pro ně hodně přínosný. Na urbexu získají zkušenosti – orientují se v prostoru, vnímají věci kolem, setkají se s historií..Podle věcí, které tam najdou můžou si udělat představu o tom, jak se v té které době žilo.. jestli tam bydleli bohatí nebo chudí, jestli měli děti. Taky se naučí řídit se pravidly urbexu, že se nic neodnáší. pouze se fotí. “

Zuzana zmínila i dovednosti současné mládeže ve srovnání s jejím dospíváním: „No a než se vyrazí na urbex, tak se musí najít lokace, kam se teda vydat. Takže v tomhle jsou dnešní děcka daleko na tom líp než my starší.. umí s počítačem, není problém se orientovat na sociálních sítích. “

„Takže i tohle bych řekla, že je přínosný. Vyhledají, zjistí co nejvíc informací.. no a tím, že něco hledají si do hlavy uloží i základní informace. Syn takhle jednou říkal, že když byl zkoušený v dějepise, vzpomněl si na jeden domek a na jeho vybavení.. byli tam staré dokumenty z války, o legionářích.. takže si to, co četl a zažil vybavil tehdy, kdy se mu to hodilo... Tohle bylo pro něho taky impulzem... od té doby se začal víc zajímat o minulost opuštěných objektů a taky se zajímá o to, jak by se daly některé objekty zachovat. To je případ i toho „krysiho zámku“, kde jsem byla s kolegyní a děčkama. Pro syna a dceru kolegyně to byl hodně poučnej výlet – viděli takovou časovou schránku. Věci původních majitelů-jejich obrazy nad schodištěm, dokonce i jejich parte a dobové fotografie, na podlaze se válely i listy herbáře, knihy, které četli. Společně s děčkama jsme potom šli na oběd a bylo vidět, že děcka přemýšlely, jak by se dal zámek opravit a co by se tam mohlo udělat. “

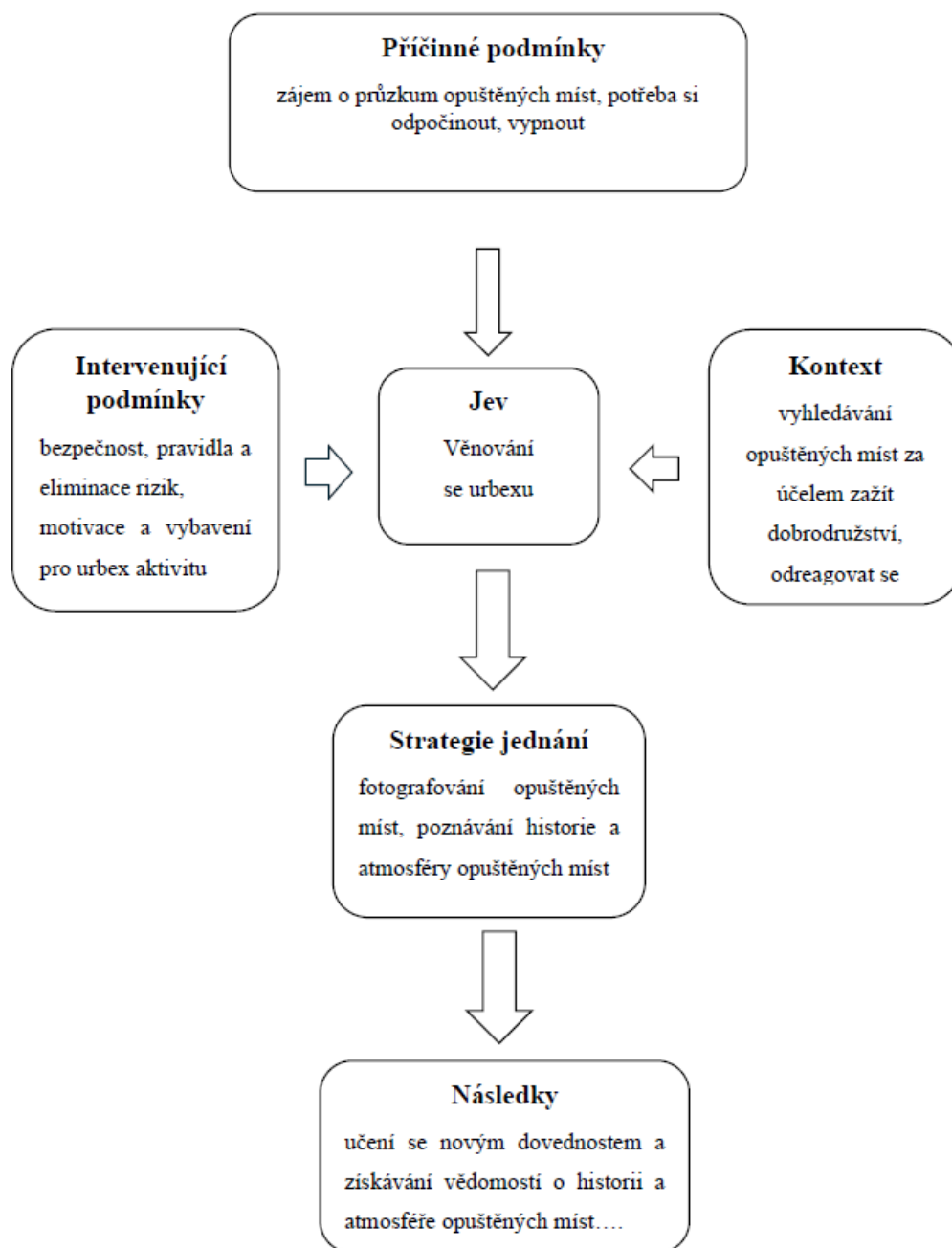
Informant Tomáš zdůrazňuje aktivní trávení volného času a zmiňuje i spojení urbexu a airsoftových aktivit: „Na jednu stranu to může být pro mladý super. Mají nějakou zábavu, nějak vyplní svůj volnej čas. Nesedí u kompu nebo nehledí na Netflix. Tráví spolu s kamarády nebo známými čas a není to jen o lajkování a vysedávání. Setkají se s různým prostředím podle toho, co za objekty zrovna mají v merku. Musej být odolní vůči stresu, zvládat zátěžový situace, hned se ze všeho nesesypat, když se zrovna něco podělá nebo nedaří podle představ... „A co se ještě naučí? ...hm....Je toho víc. Naučíš se vyhledávat lokace, orientovat se v terénu i na mapě, předvídat situace. “ ... „Syn ještě chodí hrát airsoft, takže když jsme na nějaký výpravě spolu, tak si typuje i objekty, kde by se dalo udělat cviko. “

Na druhou stranu neopomenul ani zmínit možnost, že se u mladých urbexerů může vytvořit parta, která pravidla urbexu nebude dodržovat: „*Na druhou stranu, pokud se vytvoří parta tak to nemusí být vždy v pohodě. Stačí jeden narušitel a z poklidné urbexácké patičky se může stát parta debilů, co budou všude sprejovat nesmyslný klikyháky nebo všechno ničit.*“

4.4 Axiální kódování

Po otevřeném kódování nastává čas na kódování axiální. Cílem tohoto kódování je najít vztahy mezi kategoriemi a subkategoriemi, které jsem vytvořila. Využila jsem tzv. paradigmatu, který se skládá z následujících prvků: příčinné podmínky, jevu, kontextu, intervenujících podmínek, strategie, důsledků. Podmínky jsou faktory, které ovlivňují vznik a vývoj jevu. Jev je hlavní téma nebo problém, který je zkoumán. Strategie jsou akce nebo procesy, které aktéři používají k řešení jevu. Důsledky jsou potom výsledky nebo následky strategií. Paradigmatický model axiálního kódování umožňuje zkoumat vztahy mezi různými kategoriemi a koncepty a pomáhá vytvářet hlubší porozumění zkoumaného jevu.

Schéma č.1 Paradigmatický model axiálního kódování



Urbex jako zážitkový průzkum opuštěných míst

1. Příčinné podmínky:

- zájem o průzkum opuštěných míst, potřeba si odpočinout, vypnout

2. Jev:

- věnování se urbexu

3. Kontext:

- vyhledávání opuštěných míst za účelem zažít dobrodružství, odreagovat se

4. Intervenující podmínky:

- bezpečnost, pravidla a eliminace rizik
- motivace a vybavení pro urbex aktivitu
- osobnostní předpoklady a možná omezení pro volnočasovou aktivitu
- vzdělávací potenciál urbexu

5. Strategie:

- chodit a jezdit na urbex za účelem učení se novým dovednostem
- fotografování opuštěných míst
- sdílení zážitků s dalšími urbexery
- projekty na záchranu objektů a charitativní akce spojené s urbexem
- poznávání historie a atmosféry opuštěných míst
- vliv na psychiku člověka a jeho chování

6. Důsledky:

- učení se novým dovednostem a získávání vědomostí o historii a atmosféře opuštěných míst
- fotografie jako výstup z urbex aktivit
- sdílení zážitků s komunitou urbexerů
- záchrana opuštěných objektů a účast na charitativních akcích
- ovlivnění psychiky člověka a jeho chování pod vlivem zážitků

Za příčinné podmínky jsem označila zájem o průzkum opuštěných míst a s ním spojenou potřebu si odpočinout, vypnout. Motivace k této volnočasové aktivitě mohou být rozdílné, ale vždy můžeme nalézt alespoň jeden společný faktor. Tímto faktorem je touha zažít něco netradičního, vstoupit tam, kde již dlouhou dobu nikdo nebyl, objevovat a zažít zapomenutá místa.

Jevem je tedy samotné praktikování urbexu v kontextu vyhledávání vhodných a zajímavých lokací. Mezi intervenující podmínky potom můžeme zařadit bezpečnost a s ní související eliminaci možných rizik včetně vhodného vybavení, dále potom osobnostní předpoklady a možná omezení týkající se psychiky, ale i fyzické stránky osobnosti. V potaz také musíme vzít vzdělávací potenciál urbexu jako volnočasové aktivity. Za strategie jsem označila návštěvu a průzkum opuštěných míst a učení se novým dovednostem, dokumentaci těchto míst i samotné sdílení zážitků s ostatními urbexery. Díky publicitě, která je těmto opuštěným objektům věnována se již mnohokrát podařilo tyto objekty zachránit, vdechnout jim nový život.

Axiální kódování mi pomohlo získat hlubší porozumění datům a připravit se na další fázi analýzy, kterou je selektivní kódování. V této fázi jsem hledala hlavní kategorii, která bude jádrem teorie a která bude zahrnovat všechny ostatní kategorie. Jako hlavní kategorii jsem vybrala touhu po dobrodružství a odreagování se od každodenních starostí a urbex jako okno do minulosti a inspirace pro budoucnost.

4.5 Selektivní kódování

V selektivním kódování je jistá podobnost s axiálním kódováním, ale provádí se na vyšší a abstraktnější úrovni analýzy. Tento druh kódování je proces, ve kterém se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí. Centrální kategorie je ústředním jevem, kolem kterého se integrují všechny ostatní kategorie.“ (Strauss, Corbinová, 1999, str. 87)

Na základě vytvoření centrální kategorie je potřeba vytvořit kostru příběhu, která se bude propojovat s ostatními kategoriemi. Postup selektivního kódování spočívá v dalších krocích:

- podrobné vyložení kostry příběhu
- určení centrální kategorie
- ověřování údajů

Je potřeba si uvědomit, že postup kódování neprobíhá v praxi v daném pořadí, ale mohou se proplétat (Strauss, Corbinová, 1999, s. 87).

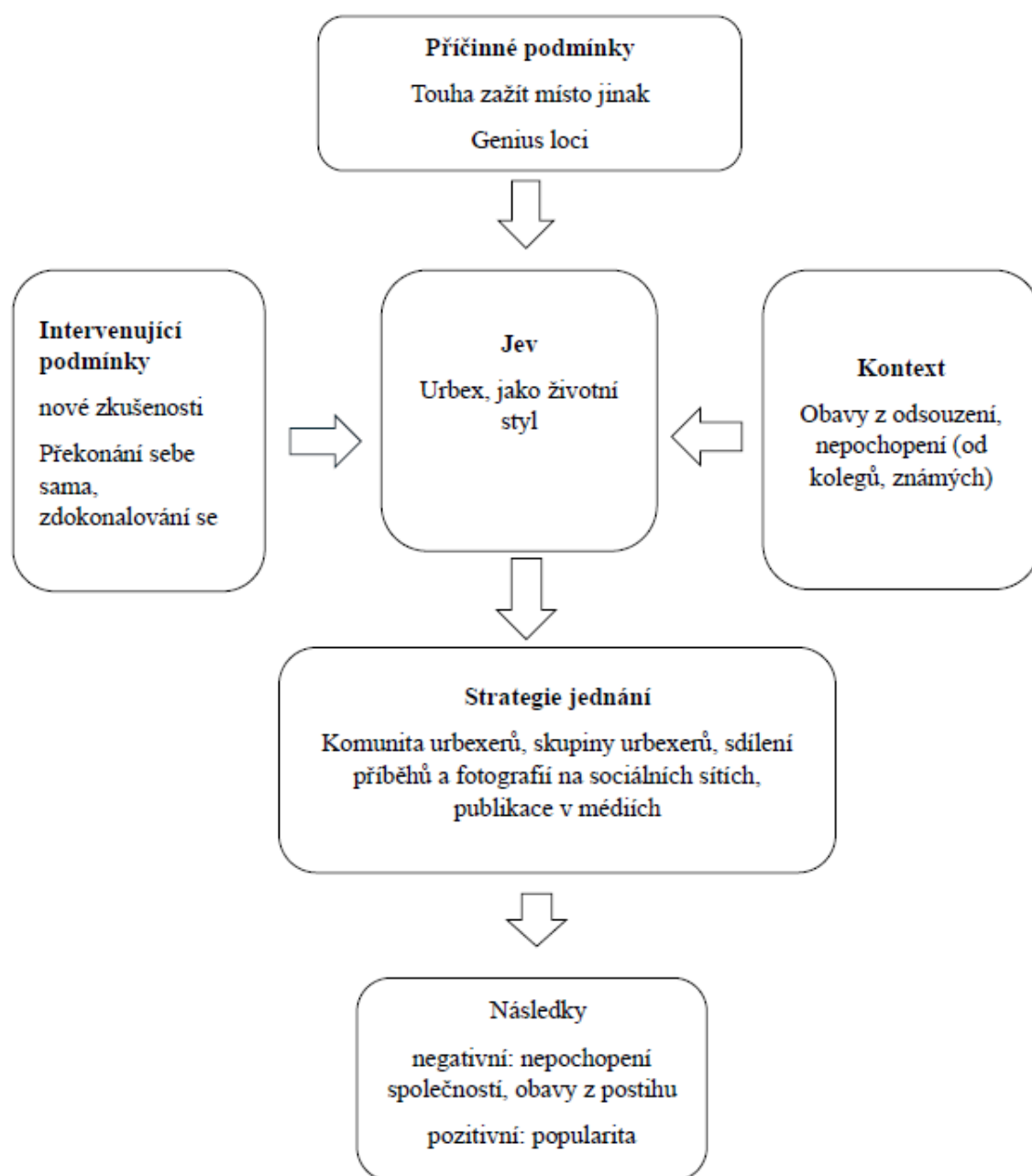
Jako první se zaměřím na „konceptualizaci popisného příběhu o ústředním jevu výzkumu“, což znamená, že jako první popíši kostru příběhu. Po provedení analýzy se daný jev stává centrální kategorií. Pomocí modelu axiálního kódování jsem se pokusila vzájemně provázat jednotlivé kategorie. Nejprve jsem si vypracovala krátký záznam z příběhu a sna-

žila se co nejvíce příběh zestručnit. Pomocí této metody, která se nazývá identifikace příběhu, jsem našla kategorii, která je provázána s ostatními kategoriemi a zároveň do všech zasahuje (Strausse a Corbinové (1999, s. 88–98).

Z toho důvodu jsem zvolila za centrální kategorii – urbex jako zážitkový průzkum opuštěných míst. Po nalezení centrální kategorie jsem nejprve sepsala kostru příběhu a následně sestavila paradigmatický model, nyní však vytvořený v selektivním kódování. Od axiálního kódování se tento model liší v pojmech, které by měly být více odborné a abstraktní (Strauss, Corbinová, 1999).

Kostra příběhu: V centru pozornosti při vytváření kostry příběhu se nalézají urbexeri a jejich vnímání této volnočasové aktivity z osobního pohledu, ale také z pohledu pedagogických pracovníků. Navazování sociálních vazeb s ostatními členy urbexerské komunity, způsoby komunikace a sdílení zážitků je také velkým tématem. U některých informantů je patrné ovlivnění pohledu na věc z důvodu rodičovství. Urbex je pro všechny dotázané příjemný koníček, relax, naplnění volného času. Zajímavý je také fakt, že vzhledem k povaze této aktivity ne všichni dotázaní sdělili svému okolí, že se věnují urbexu. Moc dobře je chápu, protože ne všichni jsou otevření a chápající. Záleží samozřejmě také na věkovém složení jak kolegů v práci, tak i přátel či kamarádů. I přes to, že v poslední době se o urbexu píše opravdu ve všech médiích hodně, může část společnosti na urbexery koukat „přes prsty“. Může to také souviset s odhalováním prodeje kradených věcí z urbexových lokací. Někteří z urbexerů přiznávají, že sice nepocítují, že by se od nich okolí distancovalo, ale zato pocítují odsouzení, kvůli svému způsobu trávení volného času, kteří ostatní nechápou. Respondenti často uváděli, že je někdy těžké se obhajovat. Urbex může být za podmínek dodržování bezpečnosti a pravidel urbexu velmi zajímavým otevřeným oknem do minulosti a zároveň otevřenými dveřmi pro budoucnost ať už přijdou noví lidé, nové využití nebo dojde k postupnému zániku objektu.

Schéma č.2 paradigmatický model selektivního kódování



4.6 Diskuze

Cílem empirické části této práce bylo odpovědět na hlavní a dílčí výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka zněla: Jakým způsobem mohou urbexové aktivity ovlivnit mládež?

Dílčí otázky se potom zabývaly tím, zda je urbex vhodnou volnočasovou aktivitou pro mládež a jakým způsobem ať už pozitivně či negativně mohou tyto aktivity ovlivnit uvažování a chování mládeže. V rámci výzkumu jsem se také ptala na to, jaké poznatky z problematiky urbexu mohou být pro mládež přínosem do budoucího života a jak hodnotí informanti možnosti urbexu v edukaci mládeže. Vzhledem k tomu, že mými informanty byli urbexeři, kteří pracují jako pedagogičtí pracovníci zajímala jsem se i o jejich pohled na urbex z pohledu jejich profese. Někteří informanti již zastávají rodičovské role a z odpovědí těchto informantů bylo zřejmé, že se na urbex dívají více zodpovědněji než před tím, než se stali rodiči. Všichni informanti shledávají urbex vhodnou aktivitou pro mládež, avšak za určitých podmínek. Těmito podmínkami jsou psychická vyspělost a fyzická zdatnost jedinců jež se budou této volnočasové aktivitě věnovat. Zmíněny byly i faktory, jež by mohly výrazně ovlivnit psychiku a následně i jednání jedinců. Fobie, úzkosti a strachy mohou velmi ovlivnit chování a prožívání všech, a to bez rozdílu věku. Jeden respondent uvedl konkrétní případ své dcery a v teoretické části práce jsem se zmínila i o případu, kdy jeden urbexer svou fobii překonal.

Z výzkumu dále vyplynulo, že záleží i na přístupu mladých lidí k historii, jejich účtě k minulosti a na tom, do jaké míry jsou ovlivňováni sociálními sítěmi či médii. Nutno také podotknout, že za nejdůležitější považovali všichni informanti bezpečnost a potřebu vhodného vybavení na urbex. Co se týká možnosti využití urbexu v edukaci mládeže tak k tomuto bych uvedla, že záleží na tom, zda budeme mít na mysli edukaci ve volném čase nebo v rámci výchovně vzdělávacího procesu ve školním prostředí.

Součástí této práce je i návrh na využití urbexu v turistickém kroužku a v příloze potom uvádím možnosti využití poznatků z urbexu ve vybraných vyučovacích předmětech na SŠ. Během psaní této práce, a především během rozhovorů s urbexery jsem došla k názoru, že poznatky z průzkumu opuštěných míst (a se vším co s tím souvisí ať už s vyhledáváním lokací, dokumentováním objektů, či různými projekty), mohou být přínosné nejen pro mládež, ale i pro mladší či starší věkové kategorie. Každý opuštěný objekt má svou minulost, svou historii, ale jen některý bude mít i budoucnost.

5 VYUŽITÍ POZNATKŮ Z URBEXU VE VYBRANÝCH VYUČOVACÍCH PŘEDMĚTECH NA SŠ

Definice RVP SŠ

Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP) a to škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Rámcový vzdělávací program je povinný a stanovuje pravidla pro dané typy škol a zároveň musí odpovídat aktuálním poznatkům. RVP tak zpracovává jednotlivé školské dokumenty se všemi klíčovými kompetencemi, průřezovými tématy a cíli vzdělávání. Zahrnuje také pedagogické a psychologické metody ve výuce. Neopomíjí ani nároky nadaných žáků anebo žáků se speciálními potřebami (NPI, 2021).

RVP stanoví zejména:

- konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů,
- podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

RVP musí odpovídat nejnovějším poznatkům:

- vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat,
- pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného.

Výchovné a vzdělávací strategie představují společné postupy, metody a formy práce, příležitosti, aktivity, které vedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Výchovné a vzdělávací strategie jsou formulovány ke každé klíčové kompetenci, případně společně pro více klíčových kompetencí.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence mají rozvíjet jedince z hlediska společenského a pracovního. Jedná se tedy o celek znalostí, způsobilosti a postoje jedince. Každá kompetence by měla mít zastoupení ve výuce a měla by sloužit jako rozvíjející okruh vzdělávání. Jednotlivé kompetence jsou navrhovány tak, aby každý okruh měl svoji tezi, ale dohromady musí tvořit kompaktní celek (MŠMT, 2021).

Cílové kompetence tedy jsou (podle RVP G, 2021)

- K učení – strategie učení, motivace pro celoživotní učení
- K řešení problémů – tvořivé myšlení, strategické uvažování
- Komunikativní – všestranná a efektivní komunikace
- Sociální a personální – schopnost spolupracovat a respektovat práci vlastní a druhých
- Občanská – žák jako svobodná a zodpovědná osobnost
- K podnikavosti – žák poznává a rozvíjí své schopnosti
- Digitální – žák se dokáže efektivně pohybovat v digitálním prostředí

Střední zemědělské a lesnické školy mají tyto kompetence ještě rozšířeny o další tři okruhy (dle RVP SOV, 2020) • Matematická • K pracovnímu uplatnění • Využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Nyní se pokusím nastínit možnosti využití poznatků z oblasti urbexových aktivit v několika vybraných vyučovacích předmětech na středních školách. Krátce se zastavím u hlavních kompetencí, které by si měl žák v tomto předmětu osvojit. Vzhledem k obsáhlosti a podrobnostem jsem zařadila pokus o implementaci některých prvků do výuky do přílohy.

Kurikulární rámce pro vybrané oblasti vzdělávání a jejich možnost propojení s poznatky z urbexu

Dějepis – historie a kulturní hodnoty: Studenti mohou vyhledat a společně s pedagogem prozkoumávat historické a kulturní aspekty opuštěných míst. Mohou se tak dozvědět více informací o minulosti svého regionu, případně mohou připravit projekty nebo prezentace, které se budou zabývat historií a významem těchto míst.

Zeměpis – geografie a orientace v prostoru: Urbexové aktivity mohou posloužit k praktické výuce geografie a k orientaci v terénu. Studenti mohou použít mapy, kompas a GPS zařízení k vyhledávání a případně i k navigaci k opuštěným místům. Mohou se zabývat vyhledáváním opuštěných míst přes Google mapy a Street view po celém světě, diskutovat na téma důvodu opuštěnosti objektů v souvislosti s geografickými jevy – přírodními katastrofami, urbanizací.

Přírodopis – biologie, ekologie a udržitelnost: V tomto vyučovacím předmětu je možné zkoumat ekologické aspekty, jako je vliv opuštěných míst na životní prostředí a diskutovat o možných opatřeních pro jejich obnovu nebo udržitelné využití.

Umění – fotografie a umělecký výraz: Vyučující mohou využít zájem mládeže o fotografování a zachycení opuštěného objektu z uměleckého pohledu. Žáci mohou vytvářet fotoreportáže nebo umělecká díla na základě svých urbexových zážitků. Mohou se věnovat výtvarné tvorbě na základě pořízených fotografií.

Bezpečnostní výchova a přesah do kriminalistiky: Urbex může být využit k výuce bezpečnosti a prevence rizik, k výcviku strategií vyhledávání osob v opuštěných budovách. Můžeme diskutovat o tom, jak se chovat v neznámém prostředí, jak minimalizovat rizika a jak reagovat na nečekané situace.

Český jazyk a literatura – psaní a vyjadřování: Mladí lidé mohou psát deníky nebo eseje o svých urbexových zážitcích, což může rozvíjet jejich schopnost psát a vyjadřovat se. Studenti mohou napsat povídku na základě předložených fotografií, vyhledávat téma opuštěných míst v literárních dílech.

Etika a právo: Diskuse o etice a právních aspektech vstupu na soukromý pozemek může studenty vézt k uvažování o právních otázkách a etických rozhodnutích.

ZÁVĚR

V této práci jsem si kladla za cíl zjistit, zda je urbex vhodnou volnočasovou aktivitou pro dnešní mládež. V první části práce jsem nahlížela na mládež jako na specifickou věkovou kategorii, jejíž způsob trávení volného času ovlivňují především sociální sítě a vrstevnické skupiny. Snažila jsem se nahlížet na urbex z různých úhlů pohledu a najít možnosti, jakým způsobem by se nabyté dovednosti při průzkumu opuštěných míst mohli aplikovat v edukaci mládeže a co by si z toho dnešní mládež mohla odnést do budoucího života. Na základě kvalitativního výzkumu jsem zjišťovala jak informanti – urbexeri a zároveň i pedagogové, vnímají z vlastních zkušeností urbex a s ním spojené aktivity. Všichni informanti se shodli na tom, že urbex může být vhodnou volnočasovou aktivitou pro mládež, avšak za podmínek dodržování pravidel bezpečnosti i nepsaného desatera urbexera. Z vlastní zkušenosti toto mohu potvrdit. Na několika průzkumech opuštěných míst jsem byla se svými dcerami. Pokaždé byla prioritou bezpečnost. V několika případech byla budova již z letmého pohledu v tak špatném technickém stavu, zejména co se statiky budovy týkalo, že jsme si daný objekt vyfotily jen z dálky. Musíme si ale také uvědomit, že návštěva opuštěných objektů, zejména továren či domů, je aktivitou na hraně zákona. Tento fakt hraje určitou roli při zveřejňování fotografií na sociálních sítích, a většina urbexerů používá nicky nebo přezdívky raději nežli své občanské jméno. A především pedagogové nejsou zrovna z těch, co by o sobě veřejně prohlašovali, že jsou urbexery. Diskutabilní je také pohled společnosti na urbexery i přes to, že se urbex v poslední době stává vyhledávanou a oblíbenou aktivitou. Urbex může být oknem do minulosti a otevřenými dveřmi do budoucnosti – každý objekt má svou historii, ale ne všechny objekty mají budoucnost.

POUŽITÁ LITERATURA

- 518, Vladimír a VESELÝ, Karel. *Kmeny: současné městské subkultury*. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 978-80-903973-2-3.
- BRANIŠ, Martin. *Základy ekologie a ochrany životního prostředí: učebnice pro střední školy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Informatorium, 2004. ISBN 80-7333-024-5.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 978-80-246-0139-7.
- DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš a DUBSKÝ, Josef. *Sociologie životního stylu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2007. ISBN 978-80-7251-266-9.
- FRAŇKOVÁ, Slávka; PAŘÍZKOVÁ, Jana a MALICHOVÁ, Eva. *Jídlo v životě dítěte a adolescenta: teorie, výzkum, praxe*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2247-7.
- FRYČ, J. et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: MŠMT, 2020. Dostupné z <https://www.msmt.cz>
- GAMMON, Sean a ELKINGTON, Sam. *Landscapes of leisure: space, place and identities*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2015. ISBN 978-1-137-42852-3.
- GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria, 1993. ISBN 80-85605-28-7.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 9788072904716.
- HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HINMAN, Lawrence M. *Ethics: A Pluralistic Approach to Moral Theory*. Belmont: Wadsworth, 2003.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HÜBNER, P. *Graffiti – Nonkonformní konformita aneb Role graffiti ve výuce výtvarné výchovy*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013.
- CHAPMAN, JEFF. *Access all areas: a user's guide to the art of urban exploration*. Toronto: Infilpress, 2005. ISBN 978-0973778700.
- JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, 2009. ISBN isbn978-80-7248-530-7.

- KAANOVÁ, Marína. *Urban exploration ako netradičná forma cestovného ruchu. Bakalárska práca* [on-line]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2020 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/brzqi1/>.
- KAŠPAROVÁ, T. *Urban exploring aneb ze života městského průzkumníka*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 85 s. Vedoucí práce: Radim Šíp.
- KNOTKOVÁ, Alena. *Pedagogika volného času*. Online. Gaudeamus, 2022. ISBN 978-80-7435-867-8.
- KOLESÁROVÁ, Karolína. *Životní styl v informační společnosti*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-119-5.
- KRAUS, Blahoslav. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1. "
- KVASNIČKOVÁ, Danuše. *Základy ekologie*. 3., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-902-5.
- LAŠEK, Jan a VONDROUŠOVÁ, Jindra. *Psychologie sociální a osobnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2014.
- MACHOVÁ, Jitka a KUBÁTOVÁ, Dagmar. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8.
- MALÁ, Petra. *Poznávejte nová místa jinak. Dejte šanci tajemnému urbexu*. In: *Cestovinky.cz* [online]. c2018 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.cestovinky.cz/clanek/poznavajte-nova-mista-jinak-dejte-sanci-tajemnemuurbexu>
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*, 2. přepracované a doplněné vyd., Praha, C.H.Beck, 2004
- NOVÁK, Filip. *Láska k Sudetům i ruiny přenáší*. In *Klackoviste.cz* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.klackoviste.cz/clanky/trauma-laska-k-sudetum> [cit. 2024-03-31].
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- POSPÍŠILOVÁ, Helena, ed. *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7409-036-3.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.
- SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.
- STRANGLEMAN, T. Smokestack nostalgia, ruin porn or working-class obituary: the role and meaning of deindustrial representation. *International Labor and Working-Class History*, 2013, 84(1), 23–37.
- STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. SCAN. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-x.
- ŠMÍD, Richard Ritchie. *Černobylský deník: zápisky stalkera*. Praha: Epoque, 2023. ISBN 978-80-278-0115-2.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TICHÁ, Veronika. *Vývoj subkultur britské mládeže v 50. - 80. letech 20. století*. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014.
- URBAN, Lukáš. *Sociologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-45-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- ZICH, František. *Co s volným časem?* 1. vyd. Praha: Pressfoto, 1978.